

Elina Karri

”EN OLE MUISTAAKSENI EDES NÄHNYT TYÖKAVEREITA VUOTEEN TJSP.”

Ylilaudan keskustelijoiden ajatuksia osallisuuden
kokemuksesta korona-ajan Suomessa vuonna 2021

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu- tutkielma
Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Elina Karri: "En ole muistaakseni edes nähnyt työkavereita vuoteen TJSP." Ylilaudan keskustelijoiden ajatuksia osallisuuden kokemuksesta korona-ajan Suomessa vuonna 2021.

Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimus
Toukokuu 2024

Tarve sosiaalisille suhteille ja yhteisöissä toimiminen on ihmiselle osa tavallista elämää. Tutkielman teoreettisen taustan mukaan nämä rakentavat elämälle tietynlaisen kehikon, elämän peruspilarit ja luovat runkoa arjen ympärille. Elämänhallinta, hyvinvointi ja onnellisuus muodostuvat monimutkaisista poluista, kohtaamisista ja kokemuksista. Yksilöllinen kokemus osallisuudesta erilaisissa elämänvaiheissa ja siirtymissä ovat asioita, joihin voidaan vaikuttaa niin yksilönä kuin yhteisillä toimilla. Taustat, mahdollisuudet ja valintatilanteet luovat yksilöllisiä polkuja.

Suomessa näitä elämän peruspilareita rakennetaan jo elämän alkutaipaleella liittämällä ihmisiä yhteen erilaisilla osallisuuttakin vahvistavilla tavoilla niin neuvolajärjestelmän, päivähoidon kuin peruskoulunkin toimesta. Kansalaisilla on mahdollisuus osallistua kerhotoiminnan, yhdistysten ja hankkeiden kautta sekä alueelliseen toimintaan että omiin kiinnostuksen kohteisiin.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä toimii osallisuus, syrjäytyminen ja yksinäisyys. Tutkimusaineisto on kerätty satunnaisotannalla sosiaalisen median keskustelualustalta syksyllä 2021. Eri viestejä on aineistossa 106kpl. Tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus ja menetelminä toimivat teemoittelu ja sisällönanalyysi.

Tutkimuksen tulokset voidaan yksinkertaistaa koetun yksinäisyyden lisääntymisen kasvaneen ja samaan aikaan osallisuuden kokemuksen vähentyneen tai osaltaan pysyneen entisen kaltaisena. Koettu osallisuuden vähentyminen näkyi etenkin sellaisilla keskustelijoilla, joilla oli ennen koronaa ollut elämässään erilaisia harrasteita, aktiivinen sosiaalinen elämä ja työssä koettua yhteisöllisyyttä ja ihmiskontakteja. Mikäli keskustelija koki syrjäytyneensä jo ennen korona- aikaa nousi esiin osallisuuden kokemus siitä, että nyt koettu yhteinen kokemus lähensi yhteyttä toisiin ihmisiin ja ymmärrys yksinäisyyden merkityksestä oman kokemuksen kautta voisi lisääntyä.

Avainsanat: Yksinäisyys, korona, elämänhallinta, syrjäytyminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Elina Karri: "As far as I can remember, I haven't even seen my colleagues since a year or something". The thoughts of Yilauta-discussants about the experience of participation in corona-era Finland in 2021.

Master's thesis

Tampere University

Faculty of Social Sciences

May 2024

The need for social relationships and functioning in communities is a part of ordinary life for humans. According to the theoretical background of the thesis, these build a certain kind of framework for life, the basic pillars of life and create a frame around everyday life. Life management, well-being and happiness are made up of complex paths, encounters and experiences. The individual experience of participation in different stages of life and transitions are things that can be influenced both individually and through joint actions. Backgrounds, opportunities and choice situations create individual paths.

In Finland, these basic pillars of life are already built at the beginning of life by connecting people together in various ways that strengthen inclusion, both by the counseling system, day care and elementary schools. Citizens have the opportunity to participate in club activities, associations and projects both in regional activities and in their own areas of interest.

The theoretical framework of my dissertation is inclusion, exclusion and loneliness. The research material has been collected by random sampling from social media discussion platforms in the fall of 2021. There are 106 different messages in the material. The thesis is a qualitative study, and the methods used are thematization and content analysis.

The results of the study can be simplified as the increase in perceived loneliness increased and at the same time the experience of inclusion decreased or partly remained the same as before. The perceived decrease in participation was especially visible among those who had different hobbies, an active social life and experienced community and human contacts at work before the corona virus. If the interlocutor felt that he was marginalized even before the corona era, the experience of inclusion came to the fore, that the shared experience now brought closer the connection with other people and the understanding of the meaning of loneliness through one's own experience could increase.

Keywords: Loneliness, corona, life control, exclusion

The originality of this publication has been checked with Turnit's OriginalityCheck program.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. ELÄMÄ EI OLE OLLUT HELPPOA ENNEN KORONAAKAAN	8
2.1. Osallisuus ja syrjäytyminen.....	8
2.2. Yksinäisyys.....	12
2.3. Alakulttuurina Ylilauta	16
2.4. Koronatilanne Suomessa aineistonkeruun aikana	20
3. TUTKIMUSASETELMA	24
3.1. Verkkoyhteisö tutkimuksen kohteena	24
3.2. Aineisto ja rajaukset.....	25
4. METODOLOGIA JA MENETELMÄT	26
4.1 Tutkimusetiikka.....	26
4.2. Kvalitatiivinen tutkimus.....	29
4.3. Teemoittelu ja sisällönanalyysi	30
4.4. Analyysimenetelmät	31
4.5. Analyysin eteneminen	33
5. YKSINÄISYYS YLILAUDALLA	34
5.1. Elämäntapa	35
5.2. Tukeminen ja ymmärtäminen	36
5.3. Menneisyys ja nykyisyys	37
5.4. Ajatuksia oman toiminnan vaikutuksesta nykytilaan	40
5.5. Halventaminen, hylkääminen ja häpeä.....	41
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	46
LÄHTEET	50

1 JOHDANTO

Tutkielmani on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkielmalla halusin selvittää, millaisia ajatuksia, kokemuksia ja ratkaisuja internetissä toimivan Ylilaudan avoimen keskustelufoorumin keskustelijat nostivat esiin Korona-aikana syksyllä 2021. Keskeisiä käsitteitä työssä ovat alakulttuuri ja korona-aika. Viitekehyksenä toimii yksinäisyys, syrjäytyminen ja osallisuus. Käytän työssäni tiedonkeruumenetelmänä satunnaisnäytteitä ja aineistona Ylilaudan keskustelualustalta keräämääni tietoa. Analyysimenetelmänä käytän sekä sisällönanalyysiä että teemoittelua.

Tutkielmani sijoittuu syrjäytymisen, yksinäisyyden ja osallisuuden kokemuksen kentälle. On kuitenkin tärkeää huomioda se, että juuri korona-aikana aiheesta tehtyä tutkimusta ei ole ollut saatavilla. En siis voi peilata havaintojani aikaisempaan tutkimustietoon tältä osin. On syytä huomioda tutkimusaineiston rajallisuus sekä anonymiteetti koskien aineistonkeruuta. Näin ollen on tuloksiin syytä suhtautua varovaisesti, eikä niistä ole mahdollista tehdä isompia johtopäätöksiä. Tärkeänä havaintona pidän kuitenkin sitä, että ihmisillä on ollut korona-aikana tarve löytää sekä paikka käydä keskustelua että saada näkemyksiään ja ajatuksiaan jaettua toisten kanssa. Erilaisina aikakausina meillä on ollut yhteiskunnassamme tutkimusten mukaan osattomuuden kokemusta, väliinpuotoamista, yksinäisyyttä ja sietämätöntä köyhyyttä ja ylisukupolvista huono-osaisuutta. Korona-aika tulee huomioda 1990-luvun laman ohella sellaisena poikkeusaikana, jota ei kannattaisi ohittaa palveluiden suunnittelussa ja erilaisia tutkimuotoja suunniteltaessa.

Korona-aika vuosina 2020–2022 on koskettanut laajasti koko yhteiskuntaa niin Suomessa kuin maailmallakin. Poikkeuksellisissa olosuhteissa ja uusien ongelmien äärellä eläminen muutti ihmisten arjen rutiineja. Se mihin aikaisemmin oli totuttu, muutti muotoaan ja lähes jokainen joutui ainakin osittain muokkaamaan omaa arkeaan ja totuttuja tapojaan. Moni asia, joka oli ennen niin sanottua normaalia, ei enää ollutkaan mahdollista. Yksinäisyyden kokemus ja ”eristyksissä” eläminen kosketti aikaisempaa useampaa ihmistä. Ystävien ja sukulaisten tapaaminen, työssäkäynti, opiskelu ja harrastusmahdollisuudet vähenivät tai loppuivat osassa maata lähes kokonaan. Uudenmaan alueen eristäminen muusta Suomesta keväällä 2020 toimi osaltaan vedenjakajana tässä kriisissä, ja antoi myös perspektiiviä sille, millaisen mittaluokan ongelma yhteiskuntaan ja arjen keskelle oli syntynyt.

Yhteiskunta on monessakin mielessä historiallisesti uudenlaisten haasteiden edessä. Yksinäisyys, koettu terveys ja esimerkiksi työttömyys, sekä sen mukanaan tuomat eriarvoistumisen kokemukset ja konkreettiset tapahtumat, tulevat näkymään pitkään. Moni ihminen, joka on aikaisemmin ollut vahvasti osallisena omassa elämässään eikä ole kokenut eriarvoisuutta välttämättä omalla kohdallaan tai lähipiirissään on voinut joutua moneenkin eri “marginaaliin”, jolloin eriarvoistumisen kokemus on alkanut näkyä arjessa. Kun arki muuttuu radikaalisti äkillisen kriisin kohdatessa, esimerkiksi läheisen kuoleman tai sairastumisen kautta, vaikutus ei ole vain taloudellinen tai henkinen, vaan se voi heijastua ihmisen toimintakykyyn, elämänhallintaan, osallisuuden kokemukseen ja terveydentilaan monellakin eri tavalla myös pitkällä viiveellä. Jos yksilöllä on entuudestaan esimerkiksi kasaantunutta osattomuutta, syrjäytyneisyyttä ja kokemus marginaalissa elämisestä, on mahdollista, että ulkopuolelta tarkasteltuna pieneltäkin näyttävä elämäntapahtuma voi olla se ratkaiseva tekijä, joka käynnistää lumipalloefektimäisen tapahtumasarjan. Ihminen ei välttämättä käänny institutionaalisen auttamisjärjestelmän puoleen. Mikäli oman elämän merkitystä ei näe tärkeänä osana muuta yhteisöä, voi tämä osaltaan aiheuttaa katkeruutta ja vihaa, joka kanavoituu ja purkautuu jossain hetkessä, tilassa ja ajassa. Ahdistuneisuus tai mielenterveyden muut erilaiset häiriöt ja itselääkitseminen erilaisilla päihteillä tai lääkkeillä tuottaa taas uusia ongelmia.

“En ole muistaakseni nähnyt työkavereita vuoteen tjsp.” toimii ohjaavana otsikkona tässä tutkielmassa. Tutkielmassani nousee esiin ihmisten näkemyksiä ja kokemuksia liittyen osallisuuteen, joihin paneudun yksinäisyyden ja syrjäytymisen kokemuksen kautta. Näitä teemoja on löytynyt paljon erilaisista verkkoyhteisöistä ja mediakeskusteluista, joissa ihmiset ovat keskustelleet jo ennen koronaa. Tutkimusaineistossa näkyy, että uusia keskustelijoita ja tätä kautta myös uusia näkökulmia on tullut mukaan. Tässä tutkimuksessani on olennaista huomioida aineistonkeruun ajankohdan erityisyys, eli aineisto on kerätty vuoden 2021 syksyllä.

Erilaisia yhteiskunnalliseksi epäjärjestykseksi tulkittuja sosiaalisia ongelmia on määritelty julkisen vallan tai muiden valtaa käyttävien ryhmien toimesta, jotka ovat pyrkineet palauttamaan yhteiskunnallisen järjestyksen. Tällaiseksi epäjärjestykseksi on tulkittu vuosikymmenten saatossa huumeiden viihdekäyttö, pitkätukkaiset miehet, avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset ja niin edelleen. (Saari, Eskelinen & Bjöklund 2020, 47). Nyt tutkittavana olevan aineiston ajankohtana epäjärjestyksestä on tullut osa arkea ja erilaiset normeja rikkovat ja epäjärjestyttä tuottavat

toiminnot ja niiden tulkinta on erilaista. Kauppaan meneminen ilman maskia tai juhlien järjestäminen on epäjärjestyksen luomista ympäristöön. Näin epäjärjestys on muuttanut muotoaan. Julkisella vallalla on ollut paljon tekemistä sen suhteen, millaisia toimintatapoja, ohjeita, neuvoja ja säännöksiä kulloinkin noudatetaan.

Osallisuus, yksinäisyys ja syrjäytyminen ovat aiheita, joista löytyy paljon aikaisempia tutkimuksia. Näistä keskeisimpänä tutkijana nojaan omassa työssäni Juho Saareen, mm. Yksinäisten yhteiskunta (2015). Saaren mukaan teoreettisesti yksinäisyys kytkeytyy relationaalisen sosiologian peruskysymykseen yhteiskunnallisen muutoksen, sosiaalisen valikoitumisen ja koetun hyvinvoinnin sosiaalisista mekanismeista (Saari, 6). Teoksessa Raskas perintö (2015) Saari, Eskelinen & Björklund ovat tutkineet ylisukupolvista huono-osaisuutta. Tässä teoksessa lähestytään osallisuuden, yksinäisyyden ja syrjäytymisen teemoja yhteiskuntapoliittisesta näkökulmasta. Tutkija Otso Sandbergin väitöskirja Hallittu syrjäytyminen (2015) herättelee näkemään syrjäytymisen laajenemista yhteiskunnassamme ja tuo esiin sen, että riski syrjäytymiseen voi koskettaa jokaista. Omassa tutkimuksessani korona-ajan mukanaan tuoma poikkeusaika, aineistosta nousevat ajatukset ja elementit linkittyvät aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin samankaltaisten havaintojen ja pohdintojen kautta ja vahvistavat aikaisemmin tehtyä tutkimusta yksinäisyyden ja syrjäytymisen kierteistä, ylisukupolvisuudesta ja tietynlaisesta näköalattomuudesta tai mahdollisuuksien puuttumisesta. Yksinäisyys ei ole valinta, vaan seurausta monista eri tapahtumista, elämänpolun ketjuista ja muiden valinnoista sekä sattumasta.

Sosiaalipolitiikka nostaa esiin ja ihmisten tietoisuuteen yhteiskunnan ja ihmisten arvoja. Tässä tutkimuksessa edetään tarkastellen ensin aikaisempaa tutkimusta. Yksinäisyyttä ja syrjäytymistä käsitellään luvussa kaksi ja näitä tarkastellaan aineistosta nousseiden kokemusten valossa, sillä yksinäisyys ja muihin liittymisen tarve on yksi niistä ihmisyyden perusolemukseen kuuluvista asioista, joka nousi isoksi ongelmaksi korona-aikana. Moni ihminen kuvasi kokemusta uudenlaiseksi, eikä ollut aiemmin ymmärtänyt sen merkitystä, jos jääkin elämään täysin muista eristettynä. Tämän jälkeen esittelen aineistonkeruun aikaa liittyen koronatilanteeseen sekä verkossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja ryhmiin. Tässä kohdassa lukijan on hyvä huomioida, että nimenomaan korona-ajan erityisyyteen liittyen erilaisille keskustelualustoille tuli mukaan sellaisia ihmisiä, jotka eivät olleet välttämättä aikaisemmin kirjoittaneet kyseiselle alustalle. Metodologiaa ja analyysia esitellään luvussa neljä. Johtopäätöksiä ja pohdintaa esitellään luvussa kuusi.

2. ELÄMÄ EI OLE OLLUT HELPPOA ENNEN KORONAAKAAN

Yksinäisyyden ja syrjäytymisen tutkimus, joka tulee tässä luvussa esiteltyä, todistaa, että tietyt ilmiöt toistuvat ajasta ja paikasta riippumatta rakenteissa olevina ongelmina. Näitä ilmiöitä voi tarkastella laajalti tutkimuksen tuottamalla tiedolla. Myös uusia, vielä tutkimattomia ilmiöitä aktiivisesti etsimällä tietoa voi jäsentää esimerkiksi erilaisilla osallistavilla tutkimusprojekteilla. Näitäkin on mahdollista toteuttaa tutkimuksellisella otteella, jolloin niistä saadaan analysoitua tietoa. On mahdollista ottaa mukaan moniäänisyyttä ja osallistaa tutkimuksen tekemiseen myös yhteiskunnan laitamilla olevia yhteisöjä ja alakulttuureita. Koska on mahdollista tuottaa ratkaisuehdotuksia uusiin ongelmiin jalostaen aikaisempia tutkimuksia tietyistä ilmiöistä, tulee tämä muistaa uutta tutkimusta tehtäessä. Kirsi Juhilan (2014) ja Juho Saaren (2015) teoksissa on paljon näkemyksiä ja tietoa syrjäytymisestä ylisukupolvisena käsitteenä, huono-osaisuudesta ja osattomuudesta sekä syrjäytymisen ja syrjäyttämisen teemoista. (Juhila, 2014, Saari 2015).

2.1. Osallisuus ja syrjäytyminen

Osallisuus ja osallistaminen tarkoittavat itsessään jo muuta kuin pelkkää osallistumista. Isola, Kaartinen, Leeman, Lääperi, Scheider, Valtari & Keto-Tokoi ovat määritelleet THL:n julkaisussa (2017) osallisuuden seuraavalla tavalla: *“Osallisuus on liittymistä (involvement), suhteissa olemista (relatedness), kuulumista (belonginess), yhteisyyttä (togetherness). Osallisuus on yhteensopivuutta (coherence) ja mukaan ottamista (inclusion). Se on osallistumista (participation) ja siihen liittyen vaikuttamista (representation) ja demokratiaa. Se on myös kaiken edellä mainitun järjestämistä ja johtamista (governance)”* (2017,4). Kirjoittajat myös tuovat esille sen, että osallisuuden käsitteen monitahoisuus ja abstraktius altistaa tämän käsitteen myös “kielelliselle kamppailulle”, mutta tästä syystä mahdollistaa myös eri hallinnonalat, oppinaineet ja eri metodologiat ylittävää ymmärrystä. (2017, 4). Osallisuuden kokemus syntyy monista elementeistä ja siinä on tärkeää tavoittaa se tunne, mikä ihmiselle muodostuu siitä, millä tavalla hän itse kokee olevansa osallisena tilanteessa, ryhmässä, toiminnassa, yhteiskunnassa, omassa elämässään ja maailmassa. Kun ihminen on osallinen ja hänen kohdallaan osallisuus toteutuu, hänellä on kokemus mahdollisuuksista vaikuttaa omien asioidensa lisäksi yhteisiin asioihin ja yhteiskuntaan sekä toimia katsomallaan tavalla sen suuntaisesti kuin hän itse kokee. Esimerkiksi ajaa yhteisiä asioita, toimia aktiivisena vaikuttajana valitsemisissaan foorumeissa ja kertoa mielipiteensä. Osallisuus jo tuottaa itsessään

monia elämänhallinnallisia, elämän mielekkyyden kokemukseen liittyviä sekä toimijuuteen ja oman kohtalonsa yläpuolelle nousemisen mahdollisuuksia.

Osallisuus ja kokemus siitä, että voi vaikuttaa omaan elämäänsä, yhteisiin asioihin ja olla osa yhteiskuntaa, on ollut useamman vuoden ajan teemana erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeissa ja yksittäisen työskentelymenetelmien kehittämisessä. Yksinäisyys ja syrjäytyminen ja sen mukanaan tuoma yksilötason kärsimys sekä taloudellinen vaikutus heijastuvat monessa kerroksessa ja tuottavat uusia ongelmia.

Ylisukupolvisuuteen liittyvät teemat ovat myöskin olleet Juho Saaren tutkimuskohteena. Eri aikakausina toistuville ilmiöille annetaan erilaisia nimityksiä. Vaikka kuvattaisiinkin samanlaisia historiassa toistuvia ilmiöitä aikaisemmin tehdyt yhteiskunnalliset ratkaisut ja muutokset yhteiskunnassa muokkaavat ilmiöitä ja synnyttävät uusia alakulttuurin ilmiöitä. Osa näistä katoaa ja osasta tulee pysyvämpiä ja tai ne muuttavat muotoaan.

Osattomuus, huono-osaisuus tai köyhyys eivät ole asioita, joka voidaan ratkaista yksilöön kohdentuvilla toimenpiteillä, sillä niihin liittyy hyvin paljon monimutkaisia sukupolvia kestäneitä elämisen tapoja ja ongelmanratkaisumalleja. Saari & Eskelinen & Björklund (2020, 255) tuovat esiin teoksessa Raskas perintö sitä, kuinka ylisukupolvisuus on kärsimystä, joka kasautuu, kulkee perheiden ja sukujen perinnöissä ja on sekä elettyä kärsimystä että kasautunutta köyhyyttä ja koettua kurjuutta. Yhteiskunnan erilaiset tukirakenteet ja palvelut eivät samalla tavalla tavoita syrjäytyneitä ja huono-osaisia ihmisiä kuin on ajateltu. Heidänkin elämässään voi olla niin sanottuja myönteisiä siirtymiä, mutta mahdollisuuksia ei ole samalla tavoin kuin niillä ihmisillä, jotka ovat tämän marginaaliryhmän ulkopuolella. Uskon tutkimusaineistostani nousevan esille näitä samoja asioita. Korona-aika tuottaa huomattavan paljon myös uudenlaisia ongelmia.

Otso Sandbergin väitöskirjan (2015) mukaan keskustelussa syrjäytymisestä kyseessä on tulkinta ja hän pohtii myös sitä, miten teoreettisen taustan ohuus ja määrittelyperinne on johtanut tilanteeseen, missä jokainen tulkitsija ikään kuin uudelleen luo kuvaa syrjäytymisestä poikkeavuutena. Erilaiset ryhmät, joille on kasaantunut poikkeuksellisen paljon huono-osaisuuden tekijöitä, ovat kuitenkin Suomessa melko pieni ryhmä ihmisiä. (Sandberg 2015, 302).

Kirsi Juhila (2014) kuvaa teoksessaan *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina* syrjäytymisen käsitteitä ja prosesseja sekä tuo esiin sen, että syrjäytymistä on pyritty määrittelemään, mutta se on edelleen

kiistanalainen käsite. Kun puhutaan osallisuudesta ja miten ihminen syrjäytyy, tulee olla jonkinlainen käsitys siitä, mitä tällä tarkoitetaan tällä hetkellä yhteiskunnassamme. (Juhila, 2014, 51–54).

Helne & Hänninen & Karjalainen (2004) pohtivat syrjäytymisen käsitettä tuoden esille sen, että sanaston vaihdokset ja käsitteiden sekä merkityksen muutokset voivat muokata tai korjata sitä puhetta, mitä syrjäytymistä koskevissa keskusteluissa käytetään. Helnen ym. mukaan sanoilla suhteellistetaan näkemään, että *”meidän ei välttämättä pitäisi puhua inkluusiosta ja eksklusiosta vaan monikollisesti inkluusioista ja eksklusiosta; päällekkäisistä ja toisiaan leikkaavista yhteenkuulumisen piireistä.”* He tuovat myös esiin sen, että on mahdollista olla samanaikaisesti sekä ekslusoitu että inkluoitu, eli nämä eivät ole toisiaan pois sulkevia asioita, vaan voivat kulkea rinnakkain ja limittäin ihmisen elämän eri vaiheissa. Kirjoittajat myös kysyvät, että voisiko tämä “auttaa luopumaan syrjäytymisen käsitteestä” ja tuottaa uudenlaista puhetta, joka mahdollistaisi ihmisten kokemustiedon kuulluksi tulemisen. Millaista puhetta yhteiskunnallinen kehys estää tulemasta esiin? Kirjoittajat kuvaavat syrjäytymistä, eriarvoisuuden lisääntymistä ja tasa-arvoa. Heidän mukaansa syrjäytyminen tulee nähdä sosiaalisena dynaamisena prosessina, joka ei ole vääjäämättömästi tapahtuva asia, vaan siihen vaikuttavat kaikki kilpailut ja neuvottelut sekä muut ihmiset ja tapahtumat matkan varrella. Näin ollen huono-osaistuminen voidaan nähdä nimenomaan politiikan tuloksena, eli se ei ole yksilön itse itselleen omilla toimillaan aiheuttama tilanne. (Hänninen & Karjalainen & Lehtelä 2004, 5–10.) Käsitän tämän niin, että jos yhteiskunnan toiminnan tuloksena osa ihmisistä jää laitamille ja syrjään, on silloin yhteiskunnan toimilla mahdollista vaikuttaa myös toisen suuntaiseen liikehdintään.

Vaikka yhteiskunnassa jokaisella ihmisellä on vastuu ja valta päättää omasta elämästään ja asioistaan, tulee huomioida myös muut kuin yksilön valintojen ulottuvissa olevat asiat. Yhteiskunnassa eläminen muodostuu tilanteista, joissa vuorovaikutus toisiin ihmisiin vaikuttaa yksilötasolla, halusimme sitä tai emme. Pelkästään valitsemalla ei voi vaikuttaa omaan kokemukseensa. Jos halutaan parantaa yksilön tasa-arvoa suhteessa toisiin, siihen ei ole mitään yksinkertaista keinoa. Pelkästään tasa-arvoisuuden korostaminen päätöksenteossa ei automaattisesti vaikuta syrjäytymisen (tai yksinäisyyden) ehkäisyyn.

Syrjäytyminen tai syrjään vetäytyminen erilaisista verkostoista, joissa yksilö kokee sosiaalista tukea, voi synnyttää hyvin syvän yksinäisyyden kokemuksen. Ihminen voi tuntea olevansa yksin keskellä muita. Hän voi myös tuntea kuuluvansa joukkoon, vaikka olisi yksin. Kysymys on

tunteesta ja kokemuksesta, jossa yksilö kokee tarpeiden tyydyttämättömyyttä suhteessa koettuun hellyyteen, itsensä ilmaisemiseen tai toteuttamisen tarpeeseen. (Suoninen & Lahikainen & Pirttilä-Backman & Ahokas 2013, 291.)

Göran Thernbornin mukaan syrjäytyminen on eriarvoisuutta, joka loukkaa ihmisarvoa vieden mahdollisuudet tasa-arvoiseen toimijuuteen ja omien kykyjensä kehittämiseen. Hänen mukaansa syrjäytyminen vie mahdollisuuksia voimavarojen heikentymisen kautta. Thernborn toteaa syrjäytymisen tuottavan köyhyyttä ja syrjintää ja tunnetasolla lisäävän ahdistusta, turvattomuuden tunnetta ja rajoittaa ihmisen mahdollisuuksia osallistua koulutukseen, työelämään ja viettää sosiaalista elämää. Thernborn, 2014, 7.)

Kuten edellä on todettu, tulee syrjäytymisestä ja köyhyydestä puhuttaessa, ja näihin ratkaisuja etsittäessä, nähdä näiden eri osioiden moniulotteiset, monimutkaiset toisiinsa kietoutuneet, mahdollisesti vuosien, vuosikymmenten tai sukupolvien jatkumoiden kautta muodostuneet elämäntilanteet. Kyse ei ole yksittäisestä yhdellä kerralla ratkaistavasta ongelmasta, vaan yhteiskunnallisesta yhteisestä asiasta, joka tavalla tai toisella näkyy myös arkielämän tasolla meille kaikille.

On kiinnostavaa nähdä, millä tavalla yhteiskunnassa otetaan mahdollisesti aikaisempaa tutkimusta huomioon niin sanotussa “jälleenrakentamisessa” ja tullaanko yhteiskunnassamme näkemään erilaisten pitkäkestoisten “marginaaliin ajettujen” ongelmien purkaminen alkutekijöihinsä, juurisyihin saakka. Olen seurannut jo useamman vuoden näihin teemoihin liittyvää keskustelua mediassa. Kirjallisuus on minulle osaltaan entuudestaan tuttua. Historiallisesta näkökulmasta kriisit toistuvat eri aikakausina jättäen aina jonkinlaisen jäljen useampaankin sukupolveen. Erilaiset heijastusvaikutukset voivat tulla osittain yllätyksenäkin, mutta paljon tiedetään jo siitä, millaisia kokeiluja ja ratkaisuja on aikaisemmin tehty, kun me keskustelemme osallisuudesta, syrjäytymisestä, yksinäisyydestä, köyhyydestä, elämänlaadusta ja tasa-arvosta.

Kun ihminen ei löydä omaa ryhmäänsä tai paikkaansa yhteiskunnassa ja hän jää yksin, on se yksilön inhimillisen kärsimyksen ohella myös yhteiskunnallinen ongelma. Ihmisellä on tarve olla sosiaalinen, toimia jossain sosiaalisessa ympäristössä. Alakulttuurien synty liittyy tähän ja ne voivat olla yksilölle sekä yhteisölle hyödyllisiä tai haitallisia ryhmittymisiä. Pari viimeistä vuotta mediassa on kannettu huolta nuorten syrjäytymisen seurauksena kasvaneesta “jengiytymisestä”, jota voidaan pitää yhtenä alakulttuurin ilmentymänä. Tähän liittyvä rikollisuus, päihteidenkäyttö ja satunnaisiin

tuntemattomiin ihmisiin kohdistettu väkivalta tuottaa sellaisenaan huolta ja pelkoa. Voi miettiä, ovatko nämä ilmiöt lisääntyneet, vai onko kyse siitä, että asioista uutisoidaan aiempaa enemmän. Olisi kiinnostavaa saada tutkimuksellista tietoa siitä, millä tavalla erilaiset ilmiöt näyttäytyvät korona-aikana, tai sen jälkeen ja millaisia yhteyksiä nähdään myöhemmin tätä aikakautta tarkasteltaessa. Erilaisten ilmiöiden juurisyys ja taustoitus on kuitenkin nähtävä tärkeänä, sillä erilaiset ongelmat ja tilanteet syntyvät useista eri tilanteista elämänpolulla ja tässä Saari, Eskelinen ja Björklund (2020, 211) ehdottavat tutkijoiden hyödyntävän asiantuntijoita muodostaakseen heidän kanssaan yhteisen tulkinnan. Heidän näkemyksensä mukaan pitkä työura eri arjen kohtaamisissa ja siitä rakentunut kokemus voidaan hyödyntää tutkimuksessa vähentämään tutkijoiden tulkintavirheitä. Tulkitsen tämän omaa tutkielmaani ajatellen siten, että tarvitsemme sekä tutkittua tietoa että yhteisiä foorumeja, joissa erilaisista lähteistä kasatun tiedon äärelle kutsutaan asiantuntijoita muodostamana yhteinen tulkinta ja mahdollisesti siitä seuraavat toimenpide-ehdotukset. Näin toimien korona-ajasta tehtyä eri alojen tutkimusta olisi mahdollista yhdistää ja tuottaa siitä ehdotuksia. Mutta myös siten, että paneudutaan samalla juurisyihin eli tapahtumiin, olosuhteisiin ja tilanteisiin, joilla ei ole suoraan tai lainkaan korrelaatiota korona-aikaan. Vaikka on helppoa ajatella jonkun tietyn elämäntilanteen tai tapahtumaketjujen johtuvan jostain yhteiskunnassa vallitsevasta tilanteesta, se ei tässä tutkielmassa käytetyn aineiston eikä kirjallisuuden mukaan ole yksiselitteistä eikä ongelmatonta, vaan enemmänkin päinvastoin. Yksilön kohdalla jokin tietty yksittäinen elämäntapahtuma tai tilanne on mahdollista jäljittää mutta se ei sellaisenaan selitä tapahtumia, valintoja eikä seurauksia. Elämänpolut, tapahtumaketjut ja kohtalot ovat monisyisiä, ongelmaisia, viheliäisiä, kiemuraisia ja osin selittämättömiä.

2.2. Yksinäisyys

Teoksen *Yksinäisten yhteiskunta* (Saari, Linqvist & Sipilä 2010) määrittelyn mukaan ihmistä voidaan kutsua sosiaaliseksi eläimeksi. Kirjoittajien mukaan useimmilla yksilöillä myös hyvinvoinnin voidaan katsoa kytkeytyvän “ryhmän tai yhteisön jäsenyyteen ja näitä kautta rakentuviin erilaisiin sosiaalisiin suhteisiin.” Useimpien ihmisten voidaan katsoa pyrkivän ainakin jossain määrin vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa niin työn kuin opiskelunkin puitteissa, mutta myös naapureihin sekä vapaa-ajan erilaiseen yhdistysten ja yhteisöjen toimintaan. (Saari ym.2010, 9.)

Yksinäisyys on 2000-luvun alusta alkaen ollut tärkeä yhteiskunnallinen kysymys, jolla on yhtymäkohtia suomalaisen yhteiskunnan ja siellä asuvien ihmisten hyvinvointiin. Sitä ei voi ensisijaisesti vain medikaloida tai psykologisoida yksilön biologisperäiseksi sairaudeksi, jota voidaan hoitaa lääkityksellä tai terapialla, vaan kyseessä on yhteiskunnallisesta ja sosiaalisten suhteiden rakentumisesta aiheutuva ongelma. Koettuun yksinäisyyteen ja sen esiintyvyyteen yhteiskunnassa on mahdollista vaikuttaa myös yhteiskuntapolitiikalla. (Saari ym. 2010, 11.)

Arja Mäkinen (2008) tutki väitöskirjassaan yksineläjänaisia ja kommentoi “normaaliuden” käsitettä siten, että normaalius, hyväksyttävyyys ja aikuisuus eivät ole toisistaan irrallisia käsitteitä. Jotta aikuinen tulisi kohdelluksi muiden joukossa tasavertaisena jäsenenä ja hänet hyväksyttäisiin ryhmässä, hänen odotetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla siten, että muiden käsitys niin sanotusta normaalista säilyy. Toisin sanoen ryhmä hyljeksii ryhmän muista jäsenistä käyttäytymisellään poikkeavaa henkilöä. (Mäkinen, 2008, 85.)

Antikainen, Rinne & Koski (2013) viittaavat esimerkiksi Emile Durkheimiin, jota on pidetty niin sanottuna *sosiologian isänä*: ”*Sosiaalisten rakenteiden perusta on siinä kokemuksessa ja perinteessä, joka on karttunut ihmisille heidän eläessään historiallisesti alueellisesti yhdessä erilaisissa yhteisöissä.*” Kirjoittajien mukaan yhteisön käsitteen määrittelijän lähtökohta jäljittyy Durkheimin ajatteluun siitä, että ihmisen toiminnan ja elämän kannalta yhteisöihin liittyminen on asia, joka mahdollistaa muun toiminnan eli luo mahdollisuuksia ja laajentaa näköalaa, antaa voimaa ja luottamusta rakentaa omaa elämäänsä. Antikainen ym. tuovat esiin myös sen, että yhteisöissä eläminen ja niissä vuorovaikutuksessa oleminen ja sosiaalisissa tilanteissa toinen toisiltaan oppiminen ei ole yksinkertainen eikä välttämättä vapaaehtoinen asia, vaan ”*eräänlainen pakko, josta ei ole ulospääsyä*”. Jotta voi toimia yhteisöissä, on omaksuttava myös tietyt toimintatavat ja hyväksyttävä sekin, että ”*järjestysten oppiminen ja opettaminen ovat yksilön elämän kriittisiä kysymyksiä*”. (Antikainen, Rinne & Koski, 15–16.)

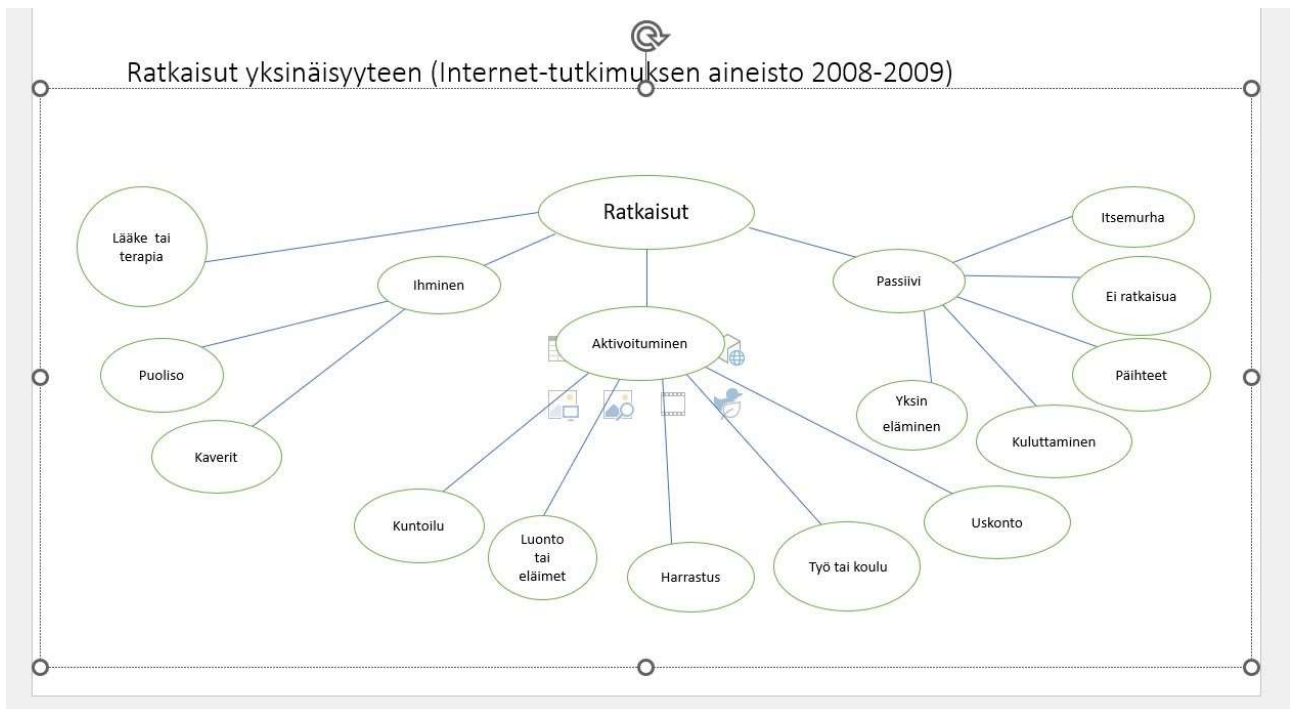
Yksinäisyys on lähes jokaiselle ihmisille tuttu kokemus ainakin jossain elämänvaiheessa. Se voi olla myös pysyvämpää ja ulottua monelle elämänalueelle, tai olla vain yksittäinen vaihe elämässä. Toisia yksinäisyys koskettaa syvästi toisia vähemmän, ja jotkut joutuvat kulkemaan yksinäisyyden kokemuksen kanssa koko elämänsä. Yksinäisyys heikentää fyysistä selviytymistä ja sosiaalista hyvinvointia. Yksinäisyyden on myös todettu vaikuttavan terveyteen, kuten tuottavan uniongelmia, kohonnutta verenpainetta, passiivisuutta ja stressiä. Tutkimusten mukaan yksinäisyyden aiheuttamat terveyshaitat ovat kiistattomia. (Saari ym. 2010, 44–45.)

Juho Saaren (2015; 2020) teoksissa tuodaan esiin paljon kritiikkiä siitä, mitä toimenpiteitä olisi tullut tehdä ja mitä tulisi tehdä nyt ja tulevaisuudessa, mikäli yhteiskunnallisessa päätöksenteossa olisi aidosti sellainen näkemys, että asioihin halutaan vaikuttaa. Valtioneuvoston tasoisesti aina 1990-luvun laman jälkeisessä ajassa on jätetty vähemmälle huomiolle eriarvoisuuden kaventaminen sekä köyhyyteen liittyvien toimenpiteiden rakenteellinen toteuttaminen. Saari perään kuuluttaa erillisten tutkimushankkeiden perään, joilla voitaisiin tuottaa eriarvoistumisraportti, jossa olisi kokonaisarvio siitä, miten eriarvoistuminen vaikuttaa, ja miten siihen varautuminen on riittävää. Sosioekonomisten erojen supistamiseen tähtäävän politiikan sijaan onkin keskitytty tekemään köyhyyspolitiikkaa, jolla ei korjata varsinaista ongelmaa, vaan hoidetaan enemmänkin oireita. (Saari 2015, 231–232.)

Yksinäiset eivät ole selvärajainen tai muusta väestöstä jotenkin irrallinen ryhmä, eikä koettu yksinäisyys myöskään tarkoita sitä, että se olisi automaattisesti kytköksissä mihinkään yhteiskunnan rakenteelliseen piirteeseen. Ihminen voi myös kokea erilaisissa elämäntilanteissa tai olosuhteissa yksinäisyyttä samaan aikaan, kun hän on osallisena toisaalla. Nämä eivät poissulje toisiaan eikä mikään tietty sosiaalinen suhde automaattisesti poista yksinäisyyden kokemusta. Yksinäisyys tulee ihmisen omasta kokemuksesta ja näkemyksestä, se voi näyttäytyä esimerkiksi niin, että ihminen ei pääse jollekin tietylle sosiaaliselle ulottuvuudelle toisten kanssa, jolloin olemassa olevat sosiaaliset kontaktit eivät poista yksinäisyyden kokemusta. (Saari ym. 2010, 25.)

Miksi suhteellisen pienet yksilöiden väliset erot muuttuvat pysyviksi ryhmien välisiksi eriarvoisuus-, köyhyys- ja huono-osaisuus-eroiksi? Vastausta etsittäessä mielenkiintoiseksi on noussut näkemys sosiaalisesta etäisyydestä ryhmien välistä vuorovaikutusta säätelevänä tekijänä. Saari (2015) viittaa teoksessaan *Huono-osaiset* Georg Simmeliin, jonka mukaan käsitys muukalaisuudesta viittaa yhtäläisyyksiin ja eroihin eri ryhmien välillä... “*Simmelin mukaan eliittien määrittämien sosiaalisten oikeuksien tarkoituksena ei ole yhteiskunnallisten erojen supistaminen, vaan vallitsevan tilanteen, status quon, ylläpitäminen.*” Tämän ajatuksen mukaan takaamalla tietty vähimmäisturva kaikkein heikoimmassa asemassa oleville, voidaan ylläpitää vakiintunutta sosiaalista etäisyyttä eri väestöryhmien välillä. Suurempi etäisyys johtaisi yhteiskunnallisiin levottomuuksiin, kun taas pienempi etäisyys häiritsisi ryhmien välistä yhteiskunnallista vuorovaikutusta. (Saari 2015, 89)

Pitkäaikaistyöttömyyden tavoin myös pitkäaikaisyksinäisyys tekee usein ihmisen omasta mielestään kelvottomaksi. Erona on kuitenkin se, että kun työttömyydestä voi saada julkiselta vallalta armahduksen, eli eläkkeen, yksinäisyys on elinkautinen, joka kulkee leimaavana identiteettinä mukana elämän loppuun saakka. (Saari, (toim. Lindqvist & Sipilä), 179)

Kuvio 1. (Saari ym.2010, 186.)

Kuviossa 1. on vuosina 2008-2009 Internet-alustalta kerätystä aineistosta tehdyn tutkimuksen tuloksia ratkaisuksista yksinäisyyteen. Tavanomaisimmaksi ratkaisuksi nousi lääkityksen tai terapian tarjoaminen. Toiseksi nostettiin puolison tai ystävien hankkiminen ja kolmantena erilaiset toiminnot kuten kuntoilu tai ulkoilu. Näiden ei kuitenkaan tutkimuksen mukaan koettu olevan yhtä vaikutuksellisia ja aktiivisesti yksinäisyyttä vähentäviä ratkaisuja kuin ihmissuhteisiin liittyvät. (Saari ym. 2010, 186-190.)

2.3. Alakulttuurina Ylilauta

Ylilauta on perustettu vuonna 2011 ja on internetissä toimiva keskustelupalsta ja kuvafoorumi, joka ei vaadi kirjautumista ja on kenen tahansa löydettävissä. Keskustelun avauksia on mahdollista tehdä anonyymisti ja aiheet ovat hyvin monipuolisia, erikoisia, arkisia tai osittain epämääräisiä ja hajanaisia ajatuksia. Kuka tahansa voi osallistua keskusteluihin ja lukea keskusteluja eli *“lankoja”* niihin osallistumatta. Muutama erillinen keskusteluhuone on suljettu ja vaatii erillisen kirjautumisen. Tässä työssäni olen keskittynyt vain kaikille näkyvillä oleviin *“lankoihin”*. Ylilautaa voisi verrata aikaisempien vaiheiden Suomi24.fi-keskustelualustaan tai Vauva.fi-keskustelupalstaan, joissa molemmissa on ollut mahdollista sekä lukea että kirjoittaa anonyymisti. Ylilauta on auki kaikkina vuorokauden aikoina ja keskustelujen moderointia tehdään vaihtelevasti. Anonymiteetti ja aiheiden vapaa lukeminen sekä omien viestien ja *“lankojen”* poistaminen on mahdollista. Näin ollen jokin paljon huomiota ja keskustelijoita kiinnostanut keskustelu voi poistua milloin tahansa. Vapaa osallistuminen mahdollistaa sen, että sama kirjoittaja voi esiintyä erilaisissa rooleissa ja tehdä erilaisia omia lankoja ja kirjoittaa, mitä haluaa ilman, että muut voivat tietää hänen elämästään mitään. Joillakin kirjoittajilla on rekisteröity nimimerkki, mutta se on mahdollista piilottaa, eli kirjoittaja voi sekä näyttää oman nimimerkinsä että päättää piilottaa sen. Kirjoittajalta voidaan myös evätä pääsy kirjoittamaan ja lukemaan, eli hän voi saada *“bannin”* epäasiallisesta käyttäytymisestä määräajaksi, joka voi vaihdella yhdestä vuorokaudesta määrittelemättömän pitkään. Tämä on mahdollista kiertää käyttämällä jotain toista laitetta. Joillain *“langoilla”* voi olla keskustelijoita, jotka myös tuntevat toisensa jollain tavalla, tai tunnistavat toisensa kirjoittamistyylistä. Kuitenkin kaikenlainen henkilöllisyyden selvittäminen, eli *“doksaaminen”*, on kiellettyä. Myös toisten henkilötietojen tai yksityisasioiden levittäminen on kiellettyä, mutta esimerkiksi jostain yksittäisestä henkilöstä voi tehdä *“langan”* käyttäen tämän nimeä ja kuvaa ja hänestä voidaan periaatteessa kirjoittaa mitä tahansa. Nämä avaukset usein poistetaan. Keskustelijoiden on mahdollista ilmiantaa moderaattoreille epäasiallinen käyttäytyminen ja tähän reagoidaan poistamalla sekä *“lankoja”* että eväämällä keskustelijan pääsy alustalle *“bannien”* avulla. Viestejä ei tarkisteta enakkoon ennen julkaisemista.

Ylilauta on ollut vuosikymmenen ajan, sen perustamisesta (2011) lähtien, lähinnä pienemmän yhteisön käytössä erilaisiin keskusteluihin. Korona-aikana keskustelualustalle ohjautui siellä käytyjen keskustelujen mukaan aikaisempaa enemmän sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole alustaa aikaisemmin käyttäneet.

Ylilaudan motto on: *”Eilen Ylilaudalla, tänään Twitterissä, huomenna lehdissä”* (Ylilauta.org)

Alakulttuuri sosiologisen määritelmän mukaan tarkoittaa pääkulttuurista poikkeavaa uskonnollisen, rodullisen tai muun yhdistävän tekijän kautta. Ylilauta muodostaa omanlaisensa virtuaalialustalla toimivan alakulttuurin.

Internetin alakulttuurit muodostavat omia “varjoyhteiskuntiaan”, joissa toimitaan omilla pelisäännöillä. Päämääränä ei välttämättä ole yhteiskunnan sääntöjen ja normien mukaan eläminen, tai sitä ei pidetä tavoittelemisen arvoisena asiana. Nopea tiedonkulku ja erilaiset vaikuttamisen välineet esimerkiksi median kautta, ovat tuoneet näkyviin sellaisiakin ilmiöitä ja verkostoitumismahdollisuuksia, joista ei ole aikaisemmin tiedetty tai niitä ei ole ollut olemassa. Osallisuuden kokemus ihmiselle itselleen on tärkeä, eikä se millä tavalla se hänen elämänsä näyttäytyy ulkopuolisille. Teoksessa *Medialukutaidot, osallisuus ja mediakasvatus* (Kupiainen & Sintonen, 2009) kirjoittajat kuvaavat aiheita seuraavasti: *“Digitaalisen ajan kulttuuria voidaan luonnehtia osallistumisen, jakamisen, levittämisen, kierrättämisen, yhteisöllisyyden ja liittymisen termein. Yleisesti sitä voidaan kutsua osallisuuden kulttuuriksi (participatory culture). Siinä kynnys esimerkiksi esteettiseen ilmaisuun ja kansalaisvaikuttamiseen on matala, ja kulttuurin jäsenet tuntevat olevansa tärkeitä tekijöitä yhteisössään”* (Kupiainen & Sintonen, 2009, 14). Näin esimerkiksi erilaiset keskustelufoorumit ja reaaliaikaiset chat-huoneet mahdollistavat hyvin monenlaisissa yhteisöissä osallisena olemista ja madaltavat kynnystä liittyä, ja myös poistua ryhmästä omien aikataulujen ja kiinnostusten mukaan. Kirjoittajat toteavat myös, että sosiaalisen median osallisuuden kulttuuri haastaa mediakasvatuksen perinteistä tavoitetta kognitiivisena ja kriittisenä tulkinta- ja arviointitaitona. Uudet yhteistoiminnalliset, affektiiviset osallistavat sosiaaliset mediat vaativat taitoa luovia ympäristössä eri tavalla. (Kupiainen & Sintonen 2009, 14).

“Virtuaaliyhteisöt ovat luoneet uuden tavan olla yhteydessä toisiin ja myös vähentäneet paikallisten sidosten merkityksiä, mutta kuitenkin korostaneet yhteisöjen merkitystä ylipäänsä. Jälkmodernissa yhteiskunnassa yhteisösuhte on muokkaantunut ja aiempaa yksilöllisempi kuitenkin niin, että se on samalla intensiivisempi, moninaistuneempi sekä muuttunut hetkelliseksi ja elämykselliseksi”. (Antikainen, Rinne & Koski 2013, 20). Tämä näkyy myöskin Ylilaudan alakulttuurissa, sillä kuka tahansa voi koska tahansa olla yhteydessä toisiin. Syntyy uusia ryhmittymiä, ja liittyminen joukkoon on periaatteessa kaikille mahdollista ajasta ja paikasta riippumatta pelkän internetyhteyden turvin.

Ylilaudan etusivulla keskustelufooriumia kuvataan anonymiksi paikaksi, jossa on vapaus keskustella lähes mistä tahansa. Viestien lähettäminen ei vaadi rekisteröitymistä eikä nimimerkin käyttämistä. Halutessaan rekisteröityä jokainen hallitsee omia tietojiaan ja voi poistaa ne halutessaan, jolloin ne katoavat pysyvästi alustalta: ” *Ylilauta ei kerää sinusta mitään ylimääräisiä tietoja, ei myy eikä luovuta mitään kolmansille osapuolille. Varoitus: Saattaa aiheuttaa voimakasta riippuvuutta!*” (Ylilauta.org.)

Eliisa Vainikka (2020) tutki väitöskirjassaan nimettömiä verkkokeskusteluja ja käytti aineistonaan Ylilaudan keskustelualustaa keskittyen affrodansseihin, eli toiminnan mahdollisuuksiin ja erilaisiin reunaehtoihin. Hän kysyi, miten nämä vaikuttavat antisosiaalisuuteen tai sosiaalisuudenkin syntymiseen verkkojulkisuudessa. Tutkimusaineisto koostui Ylilauta-keskustelufoorumin keskusteluketjuista, jaetuista kuvista sekä Instagram- käyttäjien haastatteluista. Kyseisessä Vainikan tutkimuksessa havaittiin, että ” *anonymiteettiin perustuva julkisuus muodostaa sosiaalisen median näkyvyyden ja minätyön vastapainoksi julkisuuden tilan, jossa negatiivisten tunteiden esiintuominen ja häpeääkin aiheuttavat asiat on mahdollista tuoda esiin.*” Vainikka toteaa, että verkkokeskustelut osaltaan heijastavat ja peilaavat yhteiskunnallista tilannetta. Esimerkkinä tästä nuorten tapa käydä epävakaa elämäntilanteessaan sosiaalisessa mediassa kollektiivisesti keskusteluja hyvin henkilökohtaisista asioista.

Vainikan mukaan Ylilauta voidaan nähdä mahdollisuutena vertaistuelle, tiettyyn hetkeen ja tilanteeseen liittyvänä tunnetilana, ajanviettona ja yhteisen jaetun huumorin paikkana (Vainikka 2020, 5-7.)

Panu Uotila (2020) on kirjoittanut Ylilaudasta Suomen Lehdistön verkkojulkaisussa. Hänen artikkelinsa nojautuu Eliisa Vainikan (2020) väitöskirjaan ja hän toteaa artikkelissaan *Teoria & käytäntö* näin:

” *Nimettömillä palstoilla käytävää yhteiskunnallista keskustelua yhdistää tunnepohjaisuus ja syrjässä olemisen kokemus, mutta moderoiduissakin keskusteluissa nousevat esiin pahoinvointi ja yhteiskunnan epäkohdat. Anonyymeillä keskustelufoorumeilla esitetään subjektiivista yhteiskuntakritiikkiä, rakennetaan samanmielisten yhteisöjä sekä tapetaan aikaa, viihdytään ja jaetaan huumoria* ” (Uotila, 2020, no page.)

Ylilauta toimii siis tietynlaisena kokemusten, mielipiteiden, ennakkoluulojen, huumorilla höystettyjen väittämien, reaaliaikaisen tiedon ja epätiedon sulatusuunina. Jokaisella tietokonetta

käyttävällä internetyhteyden omaavalla ihmisellä on mahdollisuus sekä lukea kirjoituksia, että osallistua haluamallaan tavalla ja tuottaa sellaista sisältöä niin kirjoitusten kuin kuvien ja videoiden muodossa kuin haluaa. Anonyymejä alustoja löytyy myös muita, mutta Ylilauta eroaa esimerkiksi Suomi24-palvelusta tai iltapäivälehtien keskustelualueista sekä rakenteeltaan, moderoinniltaan että sisällöntuottajien, eli keskustelijoiden osalta.

Epäviralliset ryhmät luovat turvallisuuden kokemuksen ja ymmärryksen siitä, että jaetut ongelmat voidaan kohdata yhdessä, ja etsiä niihin ratkaisuja ryhmään tukeutumalla. Ryhmässä jaettujen näkemysten ja kokemusten kautta yksilöllä on mahdollisuus havaita, että hän ei ole ongelmiensa kanssa yksin. Kun tulee kuulluksi ja ymmärretyksi, on myös ongelmaan suhtautuminen ja siihen avun vastaanottaminen helpompaa ryhmässä kuin yksin. Myös sosiaalisten suhteiden tarve voi toteutua tällaiseen ryhmään liittymisen kautta. Vuorovaikutuksessa oleminen muiden kanssa edistää mielenterveyttä tai helpottaa myös yksilön näkökulmasta omassa elämässä erilaisten tavoitteiden saavuttamista sekä auttaa jakamaan taakkaa, työtä ja paineita. Kun kuuluu johonkin tietää, että on aina mahdollista tarpeen mukaan kysyä apua ja neuvoa, sekä myös auttaa muita. (Pennington 2005, 15).

Johanna Vuorelma (2021) kirjoitti *Tieteessä tapahtuu* -julkaisuun (4/2021) koronaan liittyvän artikkelin, jossa hän kävi läpi muun muassa tiedontuotantoon ja kriisihallintaan liittyviä havaintoja ja pohdintaa. Hän kysyi, millaisissa olosuhteissa ihmiset ovat hakeneet tietoa omaan tilanteeseensa ja millaisissa ympäristöissä verkkokeskusteluja on käyty. Ja millä tavoin nämä keskustelut ovat vaikuttaneet siihen, millaisia todellisuuksia ja käsityksiä ihmiset muodostavat tilanteissa, joissa sekä uusia ja jäsentämättömiä tietoja analysoidaan. Vuorelman mukaan samaan aikaan eri kirjoittajilla voi olla erilaisia motivaatioita jakaa esimerkiksi ”salaliittoteorioita” joissa muodostuu rinnakkaisia todellisuuksia yhteisön sisällä. (Vuorelma 2021, 9).

Ylilaudalle on muodostunut jo ennen korona-aikaa erilainen alakulttuuri, johon kuuluminen, tai siihen jollain tavalla löyhästi osallistuminen saattoi osaltaan myös aineistossa vaikuttaa käsitykseen yksinäisyydestä ja osallisuudesta. Ylilaudalla on aikaisemmin ollut alalauta nimeltä ”*Hikikomorit*”, joka on oma alakulttuurinsa, ja johon liittyy tietokonepelaaminen ja yksin asuminen sekä ”*komeroituminen*”. Osa aineistossa näkyvistä keskustelijoista on käynyt yksinäisyyteen liittyviä keskusteluja jo ennen korona-aikaa. Aineistosta välittyy hyvin se, että siinä keskustelua käydään Korona-ajan tuottamista ajatuksista, jotka liittyvät osin pidempään yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja osattomuutta kokeneiden ihmisten näkemyksiin ja kokemuksiin.

Juhilan (2014) mukaan yhteisöissä toimiminen ja niihin kuuluminen ja myös näiden kautta vaikuttaminen rakentavat osallisuutta ja kansalaisuutta. Hän tuo myös esiin sen, että nämä kytkeytyvät olennaisilla tavoilla juuri yhteisöjen varaan rakentuvasta kansalaisyhteiskunnasta (Juhila 2014, 123).

Korona-aikana moni ajautui uuden äärelle luoden uudenlaisia tapoja olla mukana yhteisöissä. Syntyi uusia tapoja työskennellä ja viettää vapaa-aikaa ryhmissä teknologian avulla. Erilaisissa verkkofoorumeissa keskustelemisesta tuli niin sanottu uusi normaali. Tämä osaltaan on voinut olla vaikuttamassa siihen, miten Ylilaudan alakulttuuriin on tullut mukaan uusia keskustelijoita, jotka hakivat paikkaa ja tilaa puhua kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Näin erilaisiin *alakulttuureihin* on voinut muodostua uudenlaisia tasoja, jossa osaltaan pidemmän aikaan verkon alakulttuureissa toimineet henkilöt olivat myös uuden äärellä, kun mukaan liittyi uusia ihmisiä, joilla ei ollut tietoa Ylilaudan keskustelukulttuurista.

2.4. Koronatilanne Suomessa aineistonkeruun aikana

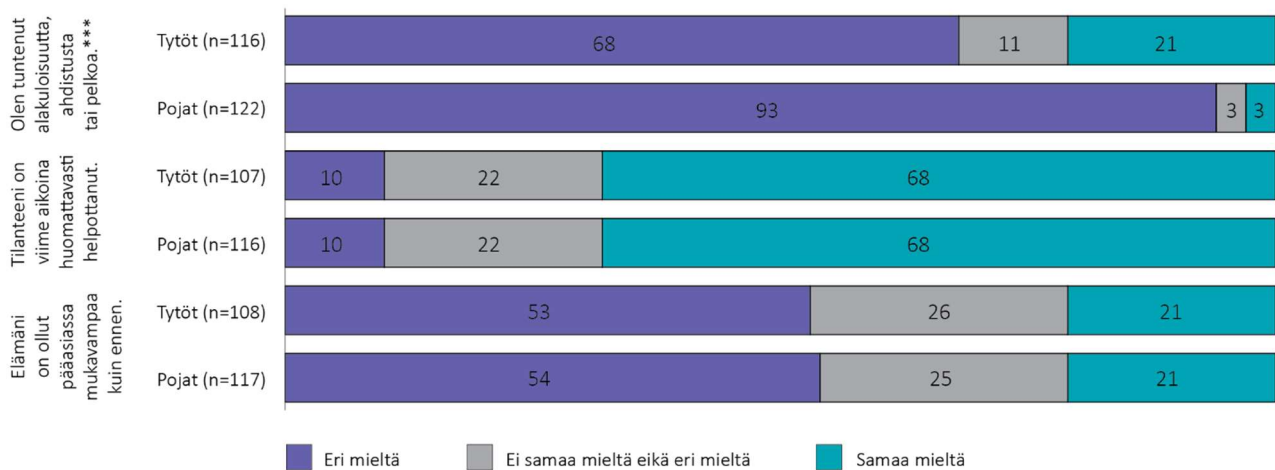
Taustoitin tässä luvussa aineistonkeruun ajankohtaa. Tämä tulee huomioida poikkeuksellisen ajan jaksona, jossa on jo kertaalleen purettu erilaisia rajoitustoimenpiteitä. Tässä keräämäni tiedot on tarkoitettu osaltaan taustoittamaan tilannetta. Tietoja ei ole kerätty varsinaisista laajemmista tutkimuksista, vaan olen hyödyntänyt julkisesti esillä olevia asiantuntijaraportteja ja tiedonkeruita siltä osin, kun niitä on ollut saatavilla tätä omaa työtä kirjoittaessani. Tämä luku antaa taustatietoa tutkimusaineiston keräämisen tilanteesta Suomessa syksyllä 2021. Asiantuntijaraportissa (2022) kuvataan rajoitustoimenpiteisiin liittyen syksyä 2021 seuraavasti:

”Vuosi sitten, keväällä 2021, havaittiin väestössä selvää koronaväsymystä pitkittyneen epidemian ja rajoitustoimien seurauksena. Tartunta- ja tautitilanteen pahentuessa syksyllä 2021 jouduttiin uudelleen ottamaan käyttöön erilaisia rajoitustoimia, joita oli jo kyetty aiemmin kesällä purkamaan. Suomalaiset ovat koronaväsymyksestä huolimatta noudattaneet hyvin viranomaisten määräyksiä ja suosituksia, ja luottamus erityisesti terveydenhuollon työntekijöiden sekä terveydenhuollon johtavien asiantuntijoiden (THL) ja tutkijoiden viestintään on säilynyt hyvällä tasolla” (Kestilä, Kapiainen, Mesiäislehto ym. 2022, 35.)

Suomessa on noudatettu ohjeistuksia ja pidetty etäisyyttä niin työpaikoilla kuin vapaa-ajallakin. Tähän muun muassa viitataan ”koronaväsymyksellä”, sillä kesällä 2021 näytti jo siltä, että epidemiatilanne olisi heikkenemässä tai väistymässä kokonaan.

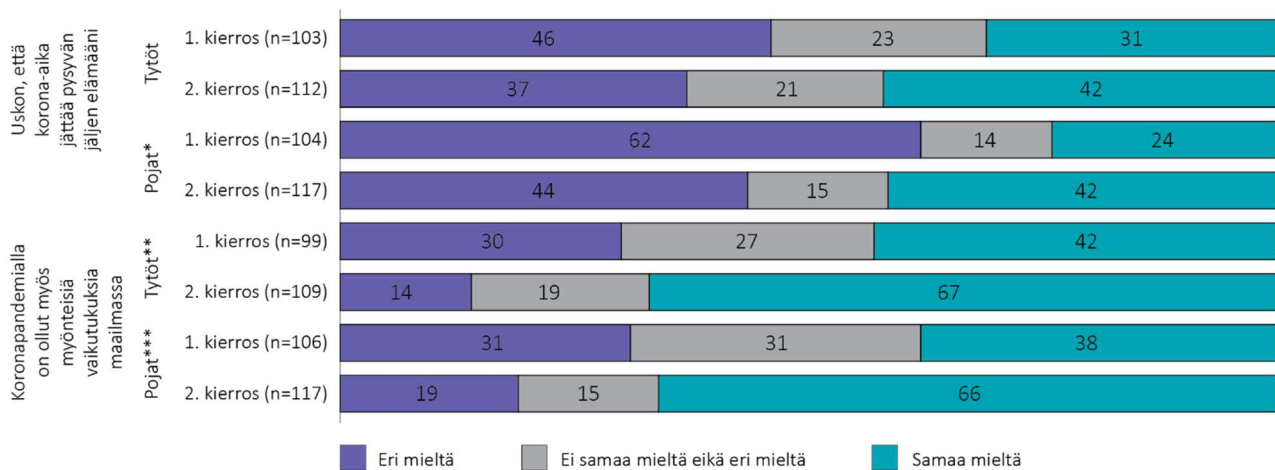
Nuorisotutkimusseura on kerännyt aineistoa korona-ajan vaikutuksista nuoriin. Alla olevissa kuvaajissa havainnollistetaan nuorten tuntemuksia korona-aikaan liittyen kesällä 2021. Vaikka kyseessä on aineisto, joka keskittyy tiettyyn ikäryhmään, se kuvaa osaltaan tilannetta, josta mentiin kohti syksyä 2021.

Korona-ajan tuntemuksia alkukesällä 2021 (%)

KUVIO 2. 12–14-vuotiaiden korona-ajan tuntemuksista alkukesällä 2021. (Nuorisotutkimusseura)

Kokemuksia korona-ajan pidemmän aikavälin vaikutuksista (%)

KUVIO 3. 12–14-vuotiaiden näkemyksiä korona-ajan pidemmän aikavälin vaikutuksista sukupuolen ja aineiston keruuajankohdan mukaan. (Nuorisotutkimusseura)

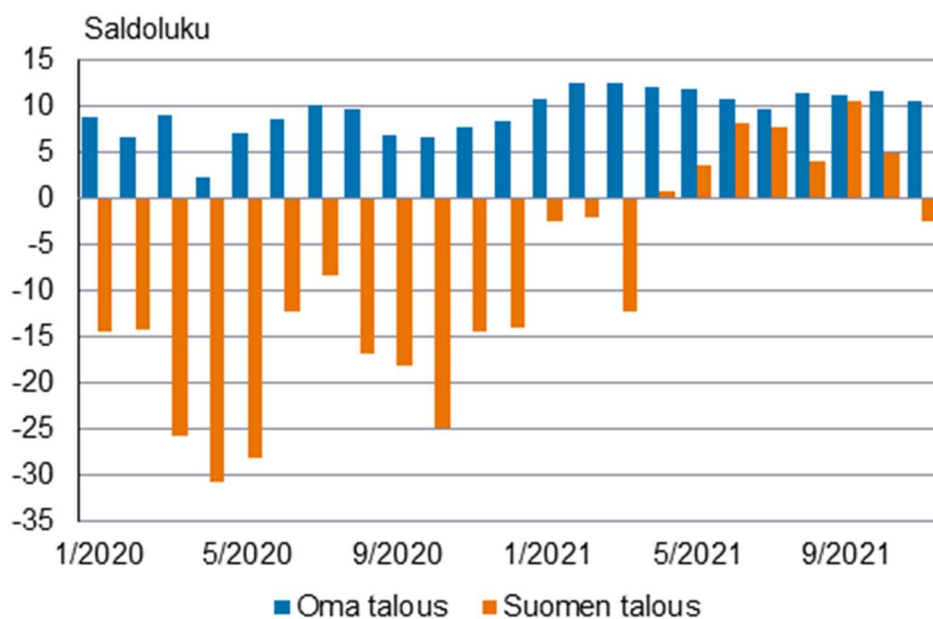
Nuorisotutkimusseuran vastauksissa näkyy, että nuorten elämä on ollut mukavampaa ennen koronaa. Nuoret ajattelevat korona-ajan jättävän pysyvän jäljen elämään. Koska kesällä 2021 oli eletty korona-aikaa jo reilun vuoden verran, tämä taustoittaa ajatuksia ja olosuhteita, joista menttiin edelleen kohti syksyä 2021.

Kuusisto & Liukkonen ovat tuottaneet tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta tietoa vuoden 2021 syksyn osalta osalta:

”Teollisuustuotteiden hinnat olivat selvässä nousussa ja käypähintainen arvonlisäys kasvoi volyymia nopeampaa. Kokonaisuutena koronan negatiivinen vaikutus on jäänyt teollisuuden osalta maltillisiksi. Palveluissa koronakriisistä merkittävästi kärsineet liikenteen sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialat kasvoivat kolmannella neljänneksellä. Uudelleen heikentyneen koronatilanteen myötä majoitus- ja ravitsemuspalveluiden sekä liikenteen toimialojen epävarmuus jatkuu loppuvuonna. Koronakriisi on näkynyt voimakkaasti myös taiteen, viihteen ja virkistystyksen toimialoilla.” Näiden lisäksi selvityksessä todettiin, että vähittäiskaupan ja informaation sekä viestinnän toimialoilla oli kuitenkin pärjätty hyvin koronakriisin ajan. Kuitenkin syksyä 2020 kohden todettiin, että kaupan ala oli laskusuuntainen toisaalta kuluttajahintojen kääntyessä nousuun. (Kuusisto & Liukkonen 2021, no page.)

Samassa tutkimuksessa todettiin myös seuraavasti: ”Talouden näkymiä kuvaavat indikaattorit kertovat kasvun hidastuneen vuoden loppua kohden. Elinkeinoelämän luottamus oli vielä lokakuussa vahvaa, mutta kuluttajien odotukset Suomen taloudesta ovat marraskuussa heikentyneet. Arvio Suomen talouden lähikuukausien kehityksestä oli marraskuussa pitkän ajan keskimääräistä vastaava. Lokakuuhun verrattuna odotukset omasta ja varsinkin Suomen taloudesta heikkenivät marraskuussa”. (Kuusisto & Liukkonen 2021, no page.)

Kuluttajien odotukset omasta ja Suomen taloudesta vuoden kuluttua 2020M1–2021M11

Kuvio 4. Lähde: [Kuluttajien luottamus](#) (Kuusisto & Liukkonen, Tilastokeskus, julkaistu 21.12.2021.)

Työllisyys ja näkemys omasta taloudesta syksyllä 2021 heijastuu perusturvallisuuden tunteeseen ja vaikuttaa tulevaisuuden suunnitelmiin, ihmissuhteisiin ja mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan hyvinvointiin. Poikkeustilanteessa myös oman talouden käänne negatiiviseen suuntaan aiheuttaa erilaisia muita ongelmia.

Havaintojeni mukaan syksyllä 2021 mediassa otsikoitiin kahtiajakautumisesta eri leireihin ja kisäväsämyksestä. Sosiaalisessa mediassa otettiin kantaa koronaan liittyvien toimenpiteiden puolesta ja vastaan, osan vaatiessa entistä tiukempia toimenpiteitä. Osa kyseenalaisti nykyhetken ja leimasi tehdyt lakialoitteet ja turvallisuuteen liittyvät rajoitteet esimerkeiksi tulevaisuuden

valvontayhteiskunnasta, jossa yksilönvapauksia voidaan rajoittaa nopeillakin päätöksillä. Ravintoloita suljettiin, harrastustoimintaa joko rajoitettiin tai keskeytettiin kokonaan. Tilanne Suomen sisällä myös vaihteli riippuen epidemian vaiheista eri alueilla. Toisaalla saattoi olla hyvin vähän rajoitustoimenpiteitä ja toisaalla kaikki muut julkiset paikat ruokakauppoja ja apteekkeja lukuun ottamatta olivat suljettuja. Monet toimenpiteet nostivat keskustelun aaltoja mediassa. Ihmiset kokivat monenlaisia tunteita. Osalla pelkona oli se, että joulua ei päästä viettämään yhdessä. Vallitsi poikkeustila, joka näkyi myös aineistossa. Vallinnut tilanne on hyvä huomioida tutkimusta lukiessa, sillä tutkimuksen julkaisuhetkellä tilanne tulee olemaan joka tapauksessa toinen.

3 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimusaineistona toimii internetistä kerätty media-aineisto, eli Ylilaudan keskustelualustan anonyymit viestit. Kyseessä on laadullinen tutkimus. Media-aineistolla tarkoitan tässä yhteydessä keskustelupalsta Ylilautaa verkkoalustalla ja siellä käytyä keskustelua. Media-aineiston keräsin vuonna 2021 ja aineisto koskettaa yhdessä alalaudassa käytyä keskustelua osallisuudesta, syrjäytymisestä ja yksinäisyydestä. Kyseessä on julkinen anonyymi keskustelualusta. Yksittäisistä keskusteluviesteistä ei ole mahdollista päätellä mitään henkilötietoja ihmisestä, eikä aineisto täytä arkaluonteisen aineiston määritelmää. Viestit ovat kenen tahansa luettavissa ilman rekisteröitymistä tai osallistumista itse keskusteluihin.

3.1. Verkkoyhteisö tutkimuksen kohteena

Aula, Matikainen & Villi tuovat esiin teoksessa *Verkko yhteiskunnallisena tilana* sen, että internet-tutkimus on alusta, jolla monilta eri aloilta tuotetaan tutkimusta. Näin ollen eri tutkimuskohteiden mielenkiinnon kohteet ja myös tutkimuksen yleisö vaihtelee. Tutkijoiden taustat ovat esimerkiksi viestintätieteissä, taiteentutkimuksessa, politiikan tutkimuksessa, etnologiatieteissä, sosiaalitieteissä, teknisissä tieteissä tai historiantutkimuksessa. *“Tutkimusnäkökulmaan vaikuttaa yleisösuhteen lisäksi väistämättä se, ajatteleeko tutkija internetiä viestintävälineenä, virtuaalisena tilana, palvelualustana, teknologiana tai ajatteleeko hän sen olevan näitä kaikkia”*. (Aula, Matikainen & Villi 2006, 10–11).

Laaksonen, Matikainen & Tikka (2013) teoksessaan *Otteita verkosta* toteavat verkossa tehtävästä tutkimuksesta, että kun verkkoa ja sosiaalista mediaa lähestytään tutkimuskohteena, on tarpeen ensin aloittaa verkon ja sosiaalisen median määrittelystä, koska se osaltaan määrää lähtökohdan verkon tarkasteluun. Heidän näkemyksensä mukaan määrittely luo sen käsitteellisen kontekstin tai kehyksen, jonka kautta hahmotetaan tutkimuskohde. Internetin kohdalla määrittelemisen on monimutkaista ja hankalaa. Verkon tutkijat ovat pyrkineet määrittelemään internetiä lukuisilla eri tavoilla ja eri käsitteitä käyttäen. Teknologian nopea kehitys ja siihen liittyvä kulttuurin muutos luo tutkimusympäristön, jossa tutkijan täytyy ottaa kantaa määrittelyihin ja käytettyihin käsitteisiin. (Laaksonen & Matikainen & Tikka, 2013.)

Tutkimustapaan vaikuttaa myös se, ajatteleeko tutkija vaikkapa netin keskustelufoorumeita teksteinä vai virtuaalisena tutkimuskenttänä, jolla hän itse toimii havainnoijana. Eri näkökulmat vaikuttavat siihen, miten tutkija hahmottaa tai ratkoo lähteiden käyttöön ja tutkittavien anonymiteettiin liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä. (Laaksonen ym., 2013.)

3.2. Aineisto ja rajaukset

Keskustelut Ylilaidan keskustelualustalla ovat anonyymejä ja kuka tahansa voi poistaa sieltä sekä itse tekemänsä keskustelualoitustenaloitukset, että myös yksittäiset viestinsä niin halutessaan. Kaikki keskustelut eivät säily siellä välttämättä kovin pitkään muutenkaan. Ylilaudalla on myöskin moderointia, eli jotkin keskustelualoitukset tai yksittäiset viestit voidaan poistaa myöskin moderoinnin toimesta.

Keräsin tutkimusaineiston hakusanoilla (yksinäisyys, syrjäytyminen). Tämän jälkeen rajasin aineiston koskemaan yhden viikon aikana käytyjä keskusteluja. Keskusteluihin voi kirjoittaa kaikkina vuorokaudenaikoina ja eri keskusteluihin voi tulla nopeallakin aikataululla, esimerkiksi vuorokauden sisällä, satoja viestejä. Koska kuka tahansa voi rekisteröimättä kirjoittaa alustalle melko vapaasti mitä tahansa, olen aineiston rajaamisessa huomionut sen, että osa kommenteista saattaa olla tarkoituksella provokatiivisia. Kirjoitetun viestin ainoa tarkoitus voi olla pyrkimys ohjata keskustelua toiseen aiheeseen. Huomioin tämän viestien luokittelussa ja myöskin analyysivaiheessa asiana, joka on tyypillistä tämän tyyppisissä keskusteluissa. Analyysiluvussa tulee tarkemmin esiin, miten asia on huomioitu kokonaisuudessa ja millä tavalla sitä on aikaisemmissa tutkimuksissa käsitelty. Kyseessä on ilmiönä niin kutsuttu ”trollaaminen” eli tarkoituksena on joko

keskustelun tarkoituksellinen häirintä, tai muu ajankulu, oma huvi, tai esimerkiksi useamman keskustelijan samanaikainen toiminta jonkin tietyn keskustelijan “hätämiseksi” pois keskustelualustalta. Tuon tämän ilmiön lyhyesti esille tutkimukseni siinä osiossa, jossa kuvailen tarkemmin itse Ylilautaa ja sosiaalisen median aineistojen käsittelemistä, jotta lukijalla on mahdollisuus käsittää, mistä tässä “trollaamisessa” on kysymys.

Aloitin ensin tekstitiedostoiksi purettujen sivujen läpikäymisen. Word-sivuja oli yhteensä 19kpl, Times New Roman -fontilla, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5. Eri viestejä oli yhteensä 106 kpl ja eri keskustelijoilta 51 kpl. Sukupuolta ei kirjoittajista ole mahdollista määrittellä. Viestit ovat sekä pituudeltaan että sisällöltään erilaisia. Osa viesteistä on monen rivin syvällisempää pohdintaa ja osa viesteistä on lyhyitä kommentteja tai tarkentavia kysymyksiä toisen keskustelijan viestilainauksen sisältäen. Olen ensimmäisen kerran teemoitellut karkeasti aineistoa jo sen keräysvaiheessa vuonna 2021 hakusanoilla löytyneiden viestien perusteella ja tehnyt kaksi alalajia. Yksinäisyys-hakusanalla haettu aineisto ja Syrjäytyminen-hakusanalla haettu aineisto. Koska nämä molemmat hakusanat tuottivat hyvin saman tyyppisiä vastauksia, päädyin yhdistämään nämä kaksi toisiinsa saadakseni selkeästi yhden aineiston, josta voin edelleen lähteä tekemään rajausta. Osallisuus liittyy näihin molempiin hakusanojen sisältöihin kokemuksellisuutena, vaikka keskustelijat eivät ole itse käyttäneet tätä sanaa omissa viesteissään. Tuon tätä osallisuuden kokemusta esille tarkemmin johtopäätöksissä. Analyysissäni tarkastelen yksinäisyyttä ja syrjäytymistä joihin molempiin osallisuuden kokemus vahvasti kiinnittyy.

4 METODOLOGIA JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimusetiikka

Aineistonkeruussa ja aineiston tallentamisessa olen huomionnut eettiset periaatteet ja sen, että tallennettuna ei ole mitään sellaista, josta paljastuisi henkilötietoja. Aineisto koostuu anonyymisti kirjoitetuista viesteistä, ja viestien tietoina näkyy ainoastaan kellonaika ja päivämäärä, jolloin viesti on jätetty keskustelualustalle. Kaikki tunnistenumerot viesteihin liittyen olen myöskin jättänyt tallentamatta, sillä viestinumeroita yhdistelemällä olisi mahdollista saada yhdistettyä tietyn kirjoittajan kirjoittamia viestejä, vaikka sama kirjoittaja voikin kirjoittaa myös useammalla viestinumeroilla. Avaan tätä asiaa vielä tarkemmin omassa luvussaan, mutta koska mitään

viestinumeroilla tallennettuja tietoja ei ole, omaa aineistoani ei ole mahdollista lähteä yhdistelemään niin, että sieltä voisi löytää tunnistettavuutta. Luettavuuden helpottamiseksi olen numeroinut aineistolainaukset.

Jokaisen tutkimuksen tekijän täytyy olla huolellinen ja noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) periaatteita. Näihin periaatteisiin on kirjattu, että tutkijan tulee kunnioittaa yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa, välttää vahingoittamasta tutkimuskohdetta ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta. Kun tutkimuksessa käsitellään sosiaalisen median aineistoa, siihen pätevät samat lainalaisuudet kuin muihinkin aineistoihin, jotka tulee huomioida esimerkiksi aineiston keruussa, sen säilyttämisessä, analyysissä ja tulosten julkistamisessa. Tutkijalla on eettisiä velvoitteita myös muita kuin vain tutkittaviaan kohtaan. Lisäksi on huomioitava, millaista sosiaalisen median aineistoa käsitellään, luokitellaanko se yksityiseksi, vai onko se julkisesti kaikkien mahdollista nähdä. Myös tulee huomioida, että yksityisen ja julkisen raja on itsessään harmaata aluetta, joten tässäkin on syytä olla tarkka. (Kosonen & Laaksonen & Terkamo-Moisio & Rydenfelt, 2018, no page).

Aineiston keräämisen, että sen säilyttämisen suhteen, olen ollut tarkka siitä, ettei minulla ole mitään sellaista materiaalia, mikä loukkaisi kenenkään yksityisyyttä tai sisältäisi minkäänlaisia tunnistetietoja. Huomioin tämän jo aineistonkeruuvaiheessa siten, että tehdessäni koontia word-tiedostoihin, en tallentanut itselleni mitään materiaalia, joka olisi millään tavalla arkaluonteista. En myöskään yhdistellyt tietoja niin, että niistä olisi mahdollista löytää tunnistettavuuksia. Ylilaudan omissa ohjeissa myös kielletään kaikenlainen ihmisten kirjoitusten ”*doksaaminen*”, eli minkäänlainen yhdisteleminen, tai ihmisten henkilöllisyyksien selvittelyminen viestiketjuissa taikka niiden avulla. Aineistossani on huomioitu se, että siellä ei lähtökohtaisesti ole keskusteluja henkilöitävällä tasolla, vaikka ihmiset voivat sinne omasta elämästään ja ajatuksistaan toki kirjoittaa, mitä itse haluavat ja katsovat parhaaksi.

Koska aineistoni on kerätty tietynlaisen sosiaalisen median yhteisönkin tunnusmerkistöä osittain täyttävältä alustalta, tämä on huomioitu aineiston analyysissä ja tulosten julkaisussa. On mahdollista, että aineistossani on tunnistettavissa erilaisia yhteisöllisyyden elementtejä, vaikka en tutkikaan tässä sosiaalisen median yhteisöä. Aineistossani tuli alussa esiin erilaista kannustamista, empatiaa ja ymmärtämistä toisten kokemuksia kohtaan, mikä tietenkin vaikuttaa myös puhetapaan. Jos ihminen tulee kuulluksi ja huomioiduksi, hän saattaa kertoa elämästään sellaisiakin asioita, joita hän ei ehkä muuten toisi esille. Vaikka ihminen tietää kenen tahansa voivan lukea hänen

vastauksiaan, ovat jotkut asiat sellaisia, että itse kirjoittaja ei ehkä tule ajatelleeksi, että kuka tahansa voi lukea tai tallentaa saatavilla olevia tekstejä ja käyttää niitä eri tarkoituksissa mihin tahansa. Näin tutkimuksen julkistamistakin ajatellen on huomioitu, että ei tuoda esille mitään sellaisia asioita, jotka saattaisivat sellaisenaan tuottaa jonkinlaista harmia tai mielipahaa. Olen tutustunut tähän aihepiiriin ja hyödynnän tutkimuksessani taustatietona teosta Otteita verkosta-verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät, jossa määritellään virtuaaliyhteisö seuraavasti: *“Termiä “virtuaaliyhteisö” käytetään toisinaan termin “verkkoyhteisö” synonyyminä. Käytettäessä virtuaaliyhteisöä verkkoyhteisön lähisyntymän korostetaan yhteisön virtuaalisuutta, eli keinotekoisesti tietotekniikan avulla luotua, ajasta ja fyysisestä paikasta riippumatonta toimintaympäristöä, jossa yhteisön jäseniä ei määritä heidän arkiminänsä. (Sosiaalisen median sanasto)”. (Laaksonen & Matikainen & Tikka 2013, 154.)* Keskusteluihin ja muihin sosiaalisen median toimintoihin on mahdollista luoda oma hahmo, jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä oman arkipersonan kanssa.

Aineistoon ja käyttötarkoitukseen liittyen on mietittävä, milloin tarvitaan tutkimuslupa ja missä tilanteissa voidaan käyttää saatavilla olevaa aineistoa ilman tutkimuslupaa. Kosonen & Laaksonen (2018) ovat tarkastelleet tätä seuraavasti: *“Sosiaalisen median julkisen aineiston käyttämistä varten tutkimuksessa ei usein ole tarvetta pyytää aineiston tuottajan suostumusta (ks. Wilkinson & Theilwall 2011). Tulisiko tutkijan tiedottaa aineiston tuottajia tutkimuksestaan, mikäli aineisto koostuu jo aiemmin julkaistusta tai heidän tuottamasta materiaalistaan? Päätöstä tehdessä on arvioitava eri osapuolten oikeuksien sekä tutkimuksesta saatavan hyödyn tasapainoa.”* (Kosonen & Laaksonen & Terkamo-Moisio & Rydnefelt 2018, no page.)

Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon haavoittuvien ihmisryhmien sekä erilaisten sensitiivisyyttä vaativien tutkimusaiheiden kohdalla, millä tavoin aineisto on kerätty, ja miten sitä hyödynnetään. Tutkimuksessa tulee huomioida niin sanottu haitan minimoiminen, eli jokaisen tutkimusta tekevän tulee käydä tämä pohdinta ja varmistua siitä, että aineiston käsitteleminen ja sen hyödyntäminen noudattavat eettisiä periaatteita ja tutkimuksen kohteelle ei aiheudu haittaa, tai kuten aiemmin sanottu, haitta on minimoitu. Tässä yhteydessä siteeraan teosta Kosonen & Laaksonen (2018): *“Toisaalta verkossa tutkimusta tehdään usein myös kontekstissa, jossa suostumuksen kerääminen kaikilta tutkittavilta on mahdotonta. Esimerkiksi historiallisten, anonyymien aineistojen kohdalla ei ole mitään keinoa saavuttaa kymmenen vuotta sitten mielipiteensä verkkoon kirjoittanutta nimimerkkiä. Toisaalta jos nimimerkin takana olevaa henkilöä ei voida saada selville,*

tunnistamisen mahdollisuus ja sitä myöten henkilölle aiheutuvan harmin riski on pieni". (Kosonen & Laaksonen, 2018, no page.)

4.2. Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkielmani on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tämä tutkimustapa valikoitui tutkimuskysymyksen ja kerätyn aineiston perusteella, sillä tutkimuskysymykseen ei ole mahdollista vastata esimerkiksi lähestymistavalla. Itseäni kiinnostavat aikaisemmat tutkimukset syrjäytymisen ja yksinäisyyden tutkimuskentällä on myös usein toteutettu laadullisena tutkimuksena.

“Laadullisessa tutkimuksessa aineiston rajausta tapahtuu teoreettista kattavuutta silmällä pitäen. Kysymyksessä on aina tapauskohtainen analyysi. Tällöin ei ajatella tilastollisin kriteerein. Kriteerinä käytetään tietyn aineiston, ihmisten tai organisaation, teoreettista kiinnostavuutta juuri valitun tutkimusongelman ratkaisussa. Teoreettisen edustavuuden perusideana on nähdä tutkittu tapaus esimerkkinä yleisestä. Aineiston keruuta ohjaa jäsentynyt teoreettinen viitekehys". (Eskola & Suoranta, 1998, 65.)

“Ensimmäinen lähestyminen aineistoon kulkee useimmiten tematisoinnin kautta. Aineistosta voi nostaa esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksen asetteluja". (Eskola & Suoranta 1998, 176.)

Kvalitatiivinen tutkimus on mahdollista toteuttaa monenlaisilla menetelmillä ja siten kytkeytyä eri tieteenfilosofisiin suuntauksiin. Osa menetelmistä myös liittyy kiinteästi tietynlaiseen analyysitapaan, kun toisaalta osa ohjaa mahdollisuuteen hyödyntää väljempiä käsittelytapoja. Laadullisissa menetelmissä yhteiseksi piirteeksi korostuu kieleen ja ilmaisuun sekä esiintymisympäristö ja taustat sekä kohteen tarkoitukset. (Koppa.jyu, no page.)

Tutkielmassani on olennaista huomioida juuri aineistonkeruun ajankohdan erityisyys liittyen korona- tilanteeseen ja sen luomiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin. Lisäksi verkkoyhteisön oma kulttuuri ja kieli näkyvät aineistossa.

4.3. Teemoittelu ja sisällönanalyysi

Teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat (ks. Eskola & Suoranta 2008, 174–180). Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä ja sitä voidaan pitää yhtenä sisällönanalyysin muotona (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Työssäni käytin teemoittelua. Aineistosta nostin esille tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia ja mielenkiintoisia kokonaisuuksia sekä usein esiintyviä olennaisia piirteitä. “Tutkimusraportissa esitetään yleensä teemojen käsittelyn yhteydessä katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Niiden tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua ja samalla tarjota lukijalle jälkiä siitä, mihin tutkija teemoittelunsa pohjaa.” (Sarajärvi & Tuomi 2018). Näitä esittelen tuloksissa.

Käyttämäni sisällönanalyysi on aineistolähtöistä, mutta osin luonteeltaan myös teoriaohjaavaa yksinäisyyden ja syrjäytymisen tutkimukseen liittyen. Työssäni aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä nimenomaan aineisto ohjasi analyysin tekemistä. Tässä, analyysille tyypillisesti, nostin esille keskeisimmät asiat riippumatta siitä, miten ne suhtautuvat aiempiin tutkimuksiin. Tässä osaltaan toimi se, että annoin aineiston “levätä” jonkin aikaa. Analysoitavassa aineistossa anonyymien kirjoittajien omia näkemyksiä ja kokemuksia peilataan aikaisempaan tutkimukseen. Tähän pureudutaan syvemmin vasta johtopäätösosiossa.

“Aineistolähtöisesti tutkimusta tehtäessä tutkimuksen pääpaino on aineistossa, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä. Teorian rakentamisen lähtökohtana pidetään aineistoa. Tällöin voidaan puhua induktiivisuudesta, joka tarkoittaa etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin.” (Eskola & Suoranta 1998, 83.)

Kuten Sarajärvi & Tuomi (2018) toteavat, ei *“pelkkä puhdas induktiivinen päättely kuitenkaan ole mahdollista, koska se perustuu pelkkään havaintojen kuvaamiseen ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä”*. Tämän havaitsin myös omassa tutkielmassani, sillä minulla on sekä työni että opintojeni kautta tiettyjä käsityksiä ja tehtyjä johtopäätöksiä, jotka tuli tätä työtä tehdessäni pyrkiä minimoimaan. Asian tiedostaminen ja hyväksyminen on osa prosessia. “Täysin absoluuttisesti aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa jo siksi, että havainnot ovat yleisesti hyväksytyyn ajatuksen mukaan teoriapitoisia. Ei siis ole olemassa objektiivisiä havaintoja, sillä esimerkiksi käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat tuloksiin.

Lisäksi yleensä on aina jonkinlaisia ennakkokäsityksiä ajatuksia, näkökulmia tai pohdintoja, joiden olemassaolo on hyvä tunnistaa ja pitää mukana koko analyysin ajan”. (Tuomi & Sarajärvi 2017.)

Tutkijan näkökulmasta tietynlainen ”heittäytyminen” antaa mahdollisuuden tarkastella itselleen tuttuja teemoja pelkästään aineiston näkökulmasta. Omassa analyysissäni kiinnitin tähän erityisesti huomiota juuri siten, että annoin aineiston levätä ennen kuin aloin sitä varsinaisesti perkaamaan. Tämä mahdollisti aineiston tarkastelun tuoreilla ajatuksilla.

Aineistoni koostuu anonyymeista keskusteluviesteistä. Aloitin ensin analyysin lähestymisen sisällönanalyysivaiheessa selkeästi teorialähtöisesti, mutta tarkastelin asiaa uudelleen ja totesin, että on mielenkiintoisempaa ja hyödyllisempää oman tutkimuksen tekemisen näkökulmasta keskittyä aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin. Tämä työskentely- ja pohdintavaihe näkyy analyysissäni, sillä pidin olennaisena asiana tuoda esille tässä vaiheessa myös sen, että analyysin tekovaiheessa minulle tutkijana valikoitunut lähestymistapa, ”ymmärtäminen” ja ”empaattisuus”, ovat osa myöskin analyysin tyypittelyvaihetta. Tarkoitukseni on ollut pyrkiä ymmärtämään yksinäisyyden ja syrjäytymisen kokemuksia ja näkökulmia keskustelijan kannalta. Tämä ei kuitenkaan poista tutkimuksellista näkökulmaa itse aineiston analyysiin. Aineistoa on myös mahdollista peilata jo olemassa oleviin tutkimuksiin. Analyysiä työstäessäni törmäsin toistuvasti aikaisempiin tutkimuksiin näistä aiheista. Tutkimuksista vedetyt johtopäätökset vertautuivat omiin havaintoihini ja mahdollistivat tutkijan ”pään sisäisen” keskustelun.

4.4. Analyysimenetelmät

Teoreettisena viitekehyksenä tutkielmassani toimii osallisuus, syrjäytyminen ja yksinäisyys. Kuten olen johdannossa pohjustanut, tutkielmani tulee vahvistamaan aikaisempaa tutkimusta ja kirjallisuutta aiheesta. Samalla työni tuottaa näkökulmia korona-ajan kokemuksista, jotka yhdistyvät osallisuuden toimiessa tutkimuksen punaisena lankana luontevasti aikaisempiin havaintoihin, silti poistamatta sitä erityislaatuista kokemusta ”eristyksissä” olemisesta. Tästä pohjimmiltaan on kyse myöskin osallisuuden kokemuksessa, olenko osallisena vai osattomana? Pelkkä yksinäisyys, syrjäytyminen tai syrjäyttäminen ei siihen itsessään tuota vastausta. Otso Sandberg (2017) on tästä omaa tutkimuksessaan tuottanut havaintoja, ja kyseessä on määrittelyyn liittyvä asia. Kuka määrittelee, missä ajassa ja tilassa määrittely tapahtuu ja millaisesta ihmisryhmästä tai määrästä on kyse? Korona-aikana kerätyn aineiston erityisyys nousee tässä

tutkielmassa osallisuutta peilaten esiin, sillä vakituisten keskustelijoiden kokemusten lisäksi aineisosta nousee esille myös sellaisia henkilöitä, jotka nimenomaan korona-aikaan ovat törmänneet osattomuuteen täysin uutena ilmiönä ja henkilökohtaisina kokemuksina. Aineistosta ei voi kuitenkaan tehdä tulkintoja siitä, millainen vaikutus yksittäisellä ajanjaksolla on ollut. Kokemuksellisuus tästä voidaan hahmottaa yksilön oman kokemuksen ja siitä käytyjen keskustelujen kautta.

Osallisuuden tai osattomuuden ympärille rakentuu paljon merkityksiä, joista tuon esiin syrjäytymisen, köyhyden ja ylisukupolvisuuden. Edellä mainittujen kautta välittyy se, millä tavalla tätä yhteiskunnassamme tällä hetkellä tuodaan esille mediakeskustelussa. Suhteutan sitä myös kirjallisuuteen ja aiheesta tehtyyn tutkimukseen. Koska olen itse tämä osattomuuden teeman kanssa ollut useamman vuoden jo tekemisissä omassa työssäni ja opinnoissani, nousee tämä usein ydinajatuksena esille erilaisia ratkaisuja etsittäessä. Osallisuus ei ole jokin tietynlainen asia tietyssä vaiheessa kuten ei yhteisöllisyyskään. Näitä asioita voi katsoa hyvin eri näkökulmasta riippuen siitä, millaisena ihminen itse tämän kokee omassa elämässään. Vaikka erilaisia keinoja lisätä osallisuuden kokemusta ja mahdollisuuksia tuntea osallisuutta kehitetään, olisi kiinnostavaa tarkastella sitä, millä tavalla esimerkiksi valitut keinot nousevat esiin keskusteluissa ja millaisia asioita tai toimenpiteitä tulisi tehdä osallisuuteen liittyen. Ajatuksenani oli tutkimuksen aikana pyöritellä vielä tätä subjektiivista osallisuuden kokemusta.

“Laadullinen tutkimus on aina jollain tavalla myös luovaa ja samaan aikaan osallistavaa, tavalla taikka toisella. Tämä tulee taas erottaa siitä, että on olemassa myös varsinaisia osallistavilla menetelmillä toteutettuja tutkimuksia, joissa tutkimuksen kohde on enemmän kuin vain haastateltavan roolissa”. (Ryynänen & Rannikko, 2021, 18–19.)

Tutkielmassani etsin vastausta kysymykseen “Millaisia kokemuksia Ylilaudan keskustelijat tuovat esiin korona-aikana syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen liittyen ja miten tämä näkyy heidän osallisuuden kokemuksessaan?” Esittelen ensin tutkielmassa käytetyt analyysimenetelmät. Sen jälkeen teemoittelun ja lopuksi etenen sisällönanalyysiin. Analyysi etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. Olen myös perehtynyt verkkoaineiston käsittelyyn ja lähestymiseen liittyvään aineistoon sekä sosiaalisen median tutkimukseen olen myös perehtynyt, minkä lisäksi olen käynyt läpi laadullisen tutkimuksen menetelmäkirjallisuutta. Teemoittelun avulla pääsin kiinni aineistoon yksityiskohtaisemmin, ja tämä nousi itse analyysivaiheessa tärkeimmäksi työkalukseni.

4.5. Analyysin eteneminen

Oma tutkimusaineistoni koostuu anonyymillä keskustelualustalla (Ylilauta) julkaistuista viesteistä, joita kuka tahansa voi lukea, kopioida ja käyttää haluamallaan tavalla. Aineisto on haettu hakusanoilla ja koostuu anonyymien kirjoittajien viesteistä. Ylilaudalle kirjoittaakseen tai viestejä lukeakseen ei tarvitse kirjautua alustalle, eikä siellä ole yksityisiä viestejä. Aineisto on hakusanojen perusteella koottu satunnaisena rajattuna ajankohtana. Laaksonen & Matikainen & Tikka kirjoittavat *Otteita verkosta*- teos tarjoaa hyviä ohjeita kenelle tahansa verkkotutkimusta suunnittelevalle, kuten tässä: *“Aina, kun tutkija käsittelee verkossa esiintyvää ilmiötä tai siellä tuotettua aineistoa, hänen on otettava huomioon se mahdollisuus, että verkko on hänen tutkimusympäristönsä. Silloin tutkimuksen tekemiseen liittyy monia eettisiä haasteita, joista osa ei poikkea mitenkään missä tahansa muussa ympäristössä tehtävästä tutkimuksesta, kun taas osa kumpuaa nimenomaan verkkokulttuurien erityisyyksistä.”* He myös toteavat samassa yhteydessä, että jokaiseen tilanteeseen tai haasteeseen ei ole mahdollista antaa selkeitä ja tarkkoja ohjeita vaan erilaisissa verkkoympäristöissä toimiminen ja niiden sisäänrakennettuihin kulttuureihin liittyvät “julkisuustasot” eroavat toisistaan ja ovat myös tilannesidonnaisia asioita. (Laaksonen & Matikainen & Tikka 2013, 64.)

Konkreettisesti tein analyysia useamman viikon ajan. Tämä ei tarkoita jatkuvaa aktiivista työskentelyä, vaan halusin antaa aineiston, keräämäni kirjallisuuden ja tutkimusprosessin itsesään kuljettaa kohti selkeämpää lopputulosta. Eri työvaiheiden välissä oli myös taukoja, jotka mahdollistivat omien havaintojeni ja analyysivaiheen tarkastelun kriittisemmin. Valitsemani analyysimenetelmä toki myös itsessään loi mahdollisuuden tarkastella aineistoa ilman ennakkoletuksia ja käsityksiä, niin hyvin kuin se on tutkijan kohdalla mahdollista. Tässä tärkeänä koen aika ajoitin tietyn välimatkan ottamisen aineistoon.

Seuraavaksi lähdin tyypittelemään vastauksia. Keskustelualeen viestien käsittelyn suoritin post-it lapuilla väriteemoittain. Visuaalinen hahmottamistapa ja aineiston esillä pitäminen helpotti ajatusten ja havaintojen tekemistä ja nosti myös esille toistuvia teemoja. Olen hyödyntänyt tätä samaa tapaa aikaisemminkin käsitellessäni jotain isompaa tietomäärää. Tähän ei ajallisesti mennyt kauaakaan ja se nopeutti analyysivaihetta huomattavasti. Värikoodaaminen konkreettisesti oman työhuoneen seinälle myös pitämään tutkimuksen jatkuvasti esillä. Koska aineistossa on

mielenkiintoisia kielikuvia ja kokemuksia, löysin helposti asiaa koskevaa aikaisempaa dataa omista aikaisemmista muistiinpanoistani. Sain myös oivalluksia etsiä lisää tietoa jostakin tietystä huomiosta, joka nousi aineistosta. Tästä vaiheesta tuli selkeästi olennainen osa teoriaohjaavaa analyysiä ja siitä kohti aineistolähtöistä analyysiä.

Tyypittelyssä tein jaon seuraavasti; 1. elämäntapa, 2. tukeminen ja ymmärtäminen, 3. menneisyys ja nykyisyys, 4. oman toiminnan vaikutus nykytilaan ja 5. halventaminen, hylkääminen ja häpeä. Kerron näistä seuraavassa luvussa tulosten yhteydessä.

5 YKSINÄISYYS YLILAUDALLA

Osallisuuden kokemus, syrjäytyminen ja yksinäisyys tulevat aineistossa keskusteluissa esille ja liittyvät toisiinsa vahvasti. Syrjäytyminen, huono-osaisuus, eriarvoisuus ja esimerkiksi köyhyys voivat olla juuri tätä osallisuuteen liittyvää teemaa. Tutkimuksessani keskityn selkeästi tarkastelemaan osallisuuden kokemusta aiheen ajankohtaisuuden vuoksi, sillä korona-ajan koetuista vaikutuksista on tärkeää nostaa esiin tietoa tutkimuksen kautta.

Tutkielman tarkoitus on nostaa esille ajatuksia ja näkemyksiä ihmisten osallisuuden kokemuksista korona-ajan Suomessa. Keskusteluissa käydään vuoropuhelua kokemuksista ja omalla kohdalla toimivista käytännön ratkaisuista. Kokemuksia, ajankohtaisia ehdotuksia ja ratkaisuja näissä keskusteluissa tuodaan esiin myös keskustelijan omaa toimintaa kyseenalaistaen. Ihmisten toiminta ja siitä nousevat havainnot ovat tutkimuksen keskiössä. Toivon, että kokemuksista nousisi esiin joitain uusia avauksia, testaamattomia ratkaisuja ja uudenlaista ajattelua.

Yksilön persoonallisuuden muokkaantumisen, sosiaalisten taitojen harjoittamisen ja kyvykkyyden toimia yhteisön jäsenenä on todettu tapahtuvan vuorovaikutuksessa, toistuvissa sosiaalisissa tilanteissa toisten ihmisten kanssa. Näiden rakentumiselle luonteenomaisia paikkoja on todettu olevan niin muodollisissa kuin epämuodollisissakin sosiaalistamisissa. Näissä nimenomaan pyrkimyksenä on muokata yksilöä kykeneväksi osallistumaan toimivalla tavalla yhteiskunnan toimintaan ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 15.)

Moni keskustelija tuo esille samankaltaisuuden kokemuksia. Huomionarvoista on, että esiin tulee kokemuksia siitä, että keskustelija ei ole aiemmin ymmärtänyt, millaista elämä on ilman

tavanomaisia asioita ja muihin liittymistä. Keskusteluista on selkeästi havaittavissa, että muiden kanssa yhdessä oleminen, vaikkapa sitten keskustelualustan kautta, on kuulluksi tulemista ja tältä osin vahvistaa osallisuuden kokemusta. Kokemus siitä, että muut jakavat samanlaiset ajatukset, tuottaa osaltaan kokemuksen osallisuudesta, vaikkakaan sitä ei pidetä yhtä merkityksellisenä kuin esimerkiksi ystävyyttä tai seurustelukumppanin löytymistä. Vertaistuellisuus ja elämänhallinnan merkitys nousee myös esiin. Tyypittelyvaiheessa eri teemat nousivat aineistosta omiksi selkeiksi kokonaisuuksikseen, joita oli mielenkiintoista peilata aikaisempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Kerron tästä tarkemmin tutkimuksen viimeisessä luvussa. Olen jakanut tulokset omiin alalukuihinsa luettavuuden lisäämiseksi. Aineistolainaukset on koodattu numeroilla.

5.1. Elämäntapa

Aineistosta nousee esiin se, kuinka osalta keskustelijoista löytyy ymmärrystä muiden sosiaalisten suhteiden kaipuuseen. Syrjäytymistä yhteiskunnasta kaikki eivät koe niin negatiiviseksi kuin sosiaalisten suhteiden puuttumista. Yksinäisyys itsessään ei ole kaikkien keskustelijoiden kohdalla negatiiviseksi koettu. Omassa elämäntavassa nähdään paljon hyviä puolia, eikä tarvetta kontakteihin ole tai niitä on vähän. Syrjäytyminen tuodaan esiin osalle tapana toimia maailmassa. Tämä ryhmä nostaa esille erilaisia oman elämän arvoja, kuten luonto, vapaa-aika, vähäinen kulutus ja mahdollisuus päättää itse omasta ajankäytöstään. Heillä ei ole sosiaalista painetta toimia yhteiskunnan “edellyttämällä” tavalla, vaan he kertovat valinneensa toisenlaisen tien. Nämä viestit olivat aineistossa vähemmistöä. Tämä ei kerro siitä, miten yleistä tai harvinaista tällainen ajattelu oli korona-ajan Suomessa tämän aineiston keräysaikana. Osa on tottunut elämään yksin ja sitä kautta huomannut myös yksinäisyyden antavan heille mahdollisuuksia. Tällä ryhmällä ei ole samanlaista tarvetta muuttaa elämäänsä kuin toisilla, jotka kokevat yksinäisyyden ja syrjäytymisen huonontavan heidän elämänlaatuansa ja kärsivät siitä päivittäin.

“En ole lainkaan siten yksinäinen, että kokisin epämiellyttävää tuntemusta, mutta joitain asioita voisi olla kiva jakaa kaverin kanssa ja ns. peilata itseään toisiin” (keskustelija 1)

Seuraava keskustelija on hakenut omaan yksinäisyyteensä, ulkopuolelle jättämiseensä ja vuosi toisensa jälkeen huonontuvaan tilanteeseensa ratkaisua monella tavalla. Hän on saanut huonoa kohtelua muilta ihmisiltä sekä yhteiskunnan viranomaiskoneiston työntekijöiltä. Ja näkee ainoaksi ulospääsytieksi poistua kokonaan sosiaalisista kontakteista ja vetäytyä yhteiskunnasta oman

hyvinvointinsa turvaamiseksi. Jopa silläkin ehdolla, että se tulee heikentämään hänen taloudellisia ja terveydellisiä resurssejaan:

“Ainoa keino on pakkosyrjäytyä totaalisesti yhteisöstä ja alkaa elämään itselleen rajallisilla resursseilla.” (keskustelija 2)

Saari (2015) on tarkastellut syrjäytymistä pitkän aikavälin prosessina ja huomannut, että monet köyhyys- ja huono-osaisuustutkimukset perustuvat poikkileikkausaineistoihin. Sama koskee myös poliittisen keskustelun perustana olevia tietoja, jossa vertaillaan köyhien väestönosuuksissa tapahtuneita vuosittaisia muutoksia. Tämän tyyppinen tarkastelu peittää alleen köyhyyden ja huono-osaisuuden kytkeytymisen pitkällä aikavälillä ilmeneviin toistuviin ja kasautuviin tapahtumiin ja muutoksiin niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Saaren mukaan tätä pitkäaikaiseen köyhyyteen ja huono-osaisuuteen johtavaa prosessia kutsutaan syrjäytymiseksi. (Saari 2015, 103.)

Säännöllinen päivärutiini eli asioiden tekeminen ja harrastaminen eri tavoilla on tärkeää. Uni, ravinto, ulkoilu, sosiaaliset suhteet, erilaiset yksilön henkilökohtaiset tarpeet ja motiivit elämässä vaikuttavat siihen, mitä kaikkea tapahtuu yksilön elämässä viikkotasolla. On olemassa sanonta, että kun tekee työtä “pysyy poissa pahanteosta”. Tämä tulee hyvin esille Silvennoisen (2002) teoksessa *Koulutus marginalisaation hallintana: “Sekä koulutus että työ strukturoivat ihmisen ajankäyttöä ja rytmittävät päivittäistä, viikoittaista ja vuotuista elämäntapaa muun yhteiskuntaelämän mukaisesti. Työttömyys voi panna “kunnon kansalaisenkin” elämän sekaisin, kun elannon hankinnan pakottama aikajärjestys katoaa. Koulutukseen osallistuva työtön joutuu puolestaan noudattamaan tiettyä “normaaliaikaa”. Työn lailla koulutukseen sisältyy paljon sosiaalista toimintaa, joka antaa mahdollisuuksia ihmisten väliseen vuorovaikutukseen perheen ja lähiympäristön ulkopuolella. Kuuluminen “tavallisten ihmisten” yhteisöön estää osaltaan yksilön ajautumasta marginaaliin sosiopatologisine purkauksineen”.* (Silvennoinen 2002, 36.)

5.2. Tukeminen ja ymmärtäminen

Keskustelijoiden viesteissä on myös toisia tukevaa ja ymmärtävää puhetta. Keskustelijat haluavat jakaa omia kokemuksiaan muille ikään kuin lohdutuksena. Kerrotaan, millaisia asioita on itse kokeillut ja jaetaan omia tuntemuksia sekä samaistutaan toisen kokemukseen.

“Sulla on nyt aikaa tehdä omia hommia. Hanki muuta sisältöä elämälle. 10 vuoden päästä sulla on muija, jos opettelet vaikka 3 taitoa. Musiikkia, liikuntaa, matkailua on mun jutut mihin ite panostanut ja on toiminut.” (keskustelija 3)

“Tai onko sinulla mitään mielenkiinnon kohteita, jota kautta voisit lähteä etsimään samasta asiasta kiinnostuneita ihmisiä? Jokin yhdistävä tekijä helpottaa yleensä tutustumista etkä jää niin helposti ulkopuoliseksi, jos on jotain yhteistä tekemistä.” (keskustelija 4)

“Discord ilmanen ja ihan hyvän headsetin saa jollain 40–60€ riippuen onko alessa vai ei. Ei sillä että itse uskaltaisin voice chatata mutta yritän” (keskustelija 5)

“Ei muuta, kun voimia ja jaksamisia teidän yksinäisyyteen. Tiedän minkälaista helvettiä se voi olla.” (keskustelija 6)

Toisten ymmärtäminen ja empaattinen suhtautuminen oman kokemuksen kautta lisää yhteistä kieltä ja luo keskusteluun positiivista ilmapiiriä. On tärkeää, että joku, jolla on samanlaisia kokemuksia lohduttaa ja osaa suhtautua tilanteeseen juuri sillä hetkellä sopivasti.

5.3. Menneisyys ja nykyisyys

Martti Paloheimo (1984) kirjoittaa yksinäisyydestä kaupunkioloissa. Hän toteaa, ettei missään ihminen ole niin yksin kuin kaupungissa, vaikka itse fyysinen etäisyys onkin pienempi maaseutuun verrattuna. Ihmiset eivät samalla tavalla tunne toisiaan, liity yhteisöihin, eivätkä muodosta kylää ja joukkoa, johon kaikilla on pääsy. Kaupungissa ihmiset jäävät enemmän yksin, eivätkä tunne toisiaan. Paloheimon mukaan yksinäisyyden kokemus syntyy kommunikaation puutteesta, yhteydenpidon häiriintymisestä ja siitä, että ihmisen aivot, terveen itseluottamuksen syntyminen ja kokemus merkityksellisyydestä, nähdyksi tulemisesta ja kuulumisesta joukkoon ei toteudu, jolloin yhteisen puuttuminen on juurisyynä yksinäisyyteen. (Achte & Kuusi 1984, 161-163.)

Tutkimukseni aineistosta nousee esiin ajatuksia siitä, millaista elämä olisi niin sanotusti “normaaliin aikaan”. Vaikka moni on jo aiemmin kokenut pidempäänkin jatkunutta yksinäisyyden kokemusta, joka on nyt vain muuttunut täydeksi yksinäisyydeksi etätöiden ja paikkojen sulkemisen vuoksi. Keskustelijat nostavat esiin sen, missä määrin voivat itse vaikuttaa tilanteeseen

normaaliolosuhteissa ja vertaavat sitä nyt vallitsevaan tilanteeseen. Jo vuosien hidas jatkumo yksinäisyyden lisääntymisessä on nyt tullut jollakin tavalla siihen pisteeseen, että sosiaalisia kontakteja on hyvin vähän tai ei lainkaan. Ihmiset ovat saattaneet olla jo vuosia tapaamatta ketään, ja korona-aika on pahentanut tilannetta entisestään. Aikaisemmat pyrkimyksetkään suunnata sosiaalisiin ympyröihin eivät ole mahdollisia, jolloin on keskustelijan mukaan vielä vaikeampaa myöhemmin aloittaa uudelleen.

“Hulluinta tässä mun mielestä on se että oon työelämässä mutta silti tavallaan syrjäytynyt. Koronan myötä työt teen pääasiassa kotoa ja kukaan ei juuri kysele mitään jos työt on tehty. En ole muistaakseni edes nähnyt työkavereita vuoteen tjsp.” (keskustelija 7)

Toiselle paikkakunnalle muuttaminen ja sieltä sosiaalisten verkostojen löytäminen ei ole aina yksinkertaista, vaan muutto toiselle paikkakunnalle on voinut aiheuttaa tilanteen, jossa ihminen jää täysin yksin. Muutto itsessään voi olla haluttu vaihtelu tai selkeä tarve kuten seuraavalla keskustelijalla opintoihin liittyvä, mutta aikaisempaan tilanteeseen verrattuna keskustelija ei ole onnistunut löytämään uusia ystävyyssuhteita ja kokee yksinäisyyttä.

“Itellä oli suuret piirit ja olin suosittu, sitten muutin opiskelemaan ja viimeiset 10v ollut 99% ajasta yksin, kun ne muutama kaveria on lähinnä netissä yhteyksissä.” (keskustelija 8)

Tietynlaiset elämäntilanteet herättävät myös keskustelua liittyen niin sanottuihin luonnollisiin siirtymiin. Esimerkiksi parisuhteisiin, perheen perustamiseen ja lapsiperhe-elämään ja erilaisiin elämän kasvukriiseihin. Aineistosta nousee esille pohdintaa myös oman elämänmuutoksen, omien arvojen, tarpeiden ja halujen näkökulmasta sekä siitä millaisten ihmisten kanssa kukin haluaa viettää aikaa tai rakentaa ihmissuhteita. Samoin käy ilmi se, millaisessa työssä haluaa olla ja minkä verran missäkin vaiheessa tarvitaan erilaisia sosiaalisia suhteita. Riittääkö oma kumppani ystäväksi, ovatko lapsuudenperhe tai sisarusuhteet sellaisia, että sosiaalista kanssakäymistä on jo tarpeeksi? Onko mahdollista, että joskus tulee sellainen vaihe, jossa haetaan itseään eikä tiedetä, mitä halutaan? Voiko tällaisessa tilanteessa pahoinvointi tai joukosta jättäytyminen, vetäytyminen omaan rauhaan olla tarpeellista, jotta voi paremmin tarkastella omia elämänvalintoja?

“30-40v iässä tuntuu, että ihmisistä alkaa tuntumaan kroonisesti pahalta riippumatta siitä, mikä on elämäntilanne.” (keskustelija 9)

Pettymys rakkaussuhteissa nousee myös monessa keskustelukommentissa esille. Uskallusta uuteen yritykseen pohditaan ja puntaroidaan mahdollisia hyötyjä ja haittoja. Millä tavalla voisi löytää uuden suhteen, jos kontaktien luomisen pelkona ovat aikaisemmat pettymykset? Kokemus siitä, että parisuhde voi päättyä luonnollisesti omia aikojaan ilman isompaa draamaa suhteutuu petetyksi ja jätetyksi tulemisen kanssa kallistuen molempiin suuntiin. Myös yksinäisyys ja syrjäytyminen näyttävät syynä siihen, että parisuhteen hakemisessa koetaan vaikeutta.

“Oon ruvennu miettimään samaa asiaa ja kun mieltii, ni mä aloin hikkyntymään luonnostani. Eipä se pitkään aikaan ollu ongelma ja mieleinen ympäristö. Jossain kohti sitä halus parisuhdetta. No takkiinhan siinä aina tuli, pettymyksiä jne. Ne oli kauheita aikoja nekin. Toivottavasti en joutuisi kokemaan enää sitä samaa paskaa uudestaan. Kai toi kuvio ajo sitten siihen yksinäisyyden tunteeseen,, kun ei ollut enää niitä kavereita ja haaveili vaan siitä yhdestä kaverista.” (keskustelija 10)

Korona-eristyksissä oleminen nousee myös esille. Eristys saa epäilemään omia mahdollisuuksia ja kykyjä tulevaisuudessa, kun ei voi jatkuvasti harjoitella sosiaalisissa tilanteissa muiden kanssa olemista. Kokemus siitä, että on halu liittyä toisiin ihmisiin ja joukkoon, mutta se on kiellettyä, näkyy keskusteluissa turhautumisena. Keskusteluissa todetaan myös, että yksinäisyyteen tottuu ja pelätään myös sitä, millaisia vaikutuksia totumisella on tulevaisuudessa.

“Itse olen todella yksinäinen, koska kaipaen sellaisia ihmisiä, joiden kanssa viettää aikaa irl. En ole mitenkään kauhean lahjaton sosiaalisesti, mutta kun on joutunut olemaan jonkin aikaa ilman kontaktia uusiin ihmisiin, tästä on jo tullut jonkin verran pelottavaa ja ahdistavaa - siis uusien ihmissuhteiden luomisesta. Minulla on jonkin verran kavereita, jotka asuvat kaukana, enkä nyt voi tavata heitä.” (keskustelija 11)

Jatkuvasta pitkäkestoisesta yksinäisyydestä ja mielenterveysongelmista keskustellaan lempeästi ja hyväksyen. On syytä, joiden vuoksi mielentila ei ole muutenkaan ollut paras mahdollinen. Nyt pitkään jatkunut yksinäisyys vielä pahentaa tilannetta entisestään mielenterveyden kannalta. Terapiaan ja lääkehoitoon suhtaudutaan myönteisesti ja niistä koettiin saadun hyötyä. Keskusteluissa ei noussut esiin erityinen palveluihin hakeutumisen vaikeus tai palveluiden saatavuus. Aineistosta nousi monestakin kulmasta ajatus siitä, että jos on muutenkin vaikeuksia saada kontaktia muihin ihmisiin mikä olisi mielenterveyden kannalta erityisen tärkeää, sen mahdollisuuden poistuessa ainoa vaihtoehto on koittaa selviytyä päivästä toiseen. Tämä tarkoittaa

sitä, että keskustelija kokee olevansa yksin ilman muiden näkökulmaa ja tietoa siitä, milloin tilanteeseen olisi tulossa muutosta. Tämä nousi etenkin niissä viesteissä, joissa yksin oleminen ei ollut oma valinta, vaan koettiin negatiivisesti omaan elämään ja terveyteen vaikuttavana asiana.

“Että vitun kova yksinäisyys, komeroituminen, kavereitten puute ja vähän kaheli ihminen ei kyllä sovi yhteen.” (keskustelija 12)

Keskustelijat, joilla on pitkä kokemus syrjään jäämisestä ja siitä, että muut pitävät jollain tavalla outona tiedostivat oman käyttäytymisensä ja valintojensa tuottaneen muissa sellaista ajattelua, joka on johtanut välttämiskäyttäytymiseen. Heitä ei esimerkiksi pyydetä samalla tavalla mukaan tekemään asioita kuin muita. Tiedostaminen ja mahdollisuudet toisin toimimiselle nähtiin kyllä mahdollisina muille ihmisille. Tätä ei nähty mahdollisuutena omalla kohdalla, vaikka sille ei nostettu esiin mitään syytä, miksi juuri omalla kohdalla ei olisi mahdollista tehdä toisin.

5.4. Ajatuksia oman toiminnan vaikutuksesta nykytilaan

Toisten kanssa arjessa eläminen esimerkiksi työn tai opiskelun kautta nähtiin mahdollisuutena toisin toimimiselle. Tosin se nähtiin myös lyhytkestoisena ratkaisuna, eivätkä ihmissuhteet jääneet pysyviksi esimerkiksi opintojen päättymisen jälkeen.

“Opiskelun yhteydessä voi saada jotain uusia tuttuja tutustumisleikkien kautta, mutta sitten kun opinnot ohi ja tutkinto saatu niin ei sinne ne kaverit aikalailla jää ja pitäisi hankkia uusia, ellei sitten ole jotenkin osannut ylläpitää ihmissuhteita.” (keskustelija 13)

Ujous tai epäluottamus omaan kyvykkyyteen toimia sosiaalisissa tilanteissa saattaa tuottaa ongelmia, sillä oma-aloitteisuus ja aktiivinen yhteyden hakeminen toisiin ei onnistu, jos “ei uskalla avata suutaan”. Moni voi kokea tämän ujouden vuoksi toistuvasti pettymyksiä ryhmässä, jossa muuten näkisi mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin, mutta ei pysty toimimaan siten kuten haluaisi.

“Toki se vaatii myös omaa panostusta, ei kukaan jaksa jutella loputtomiin ihmiselle joka on vain hiljaa.” (keskustelija 14)

“Ootteko koskaan yrittäny hakea sellaista kaveri seuraa tms seuraa. Itse olin jossain vaiheessa ehkä turhankin aktiivinen ja vituralleenhan ne meni. Ärsyttää kun joskus se seuran/yksinäisyyden puute äity niin pahaksi, että ei tienny oikein itsekkään mitä halusi.” (keskustelija 15)

Korona-aikana oli niin sanottu “uusi normaali” olla olematta tekemisissä muiden kanssa. Kuitenkin pitkään jatkuessaan tämä aiheutti myös kiinnostuksen loppumisen. Tarvetta olla sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa kasvotusten ei enää koettu. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että ei olisi ollut mitään kontakteja kehenkään. Jonkinlaisia sosiaalisia suhteita pidettiin yllä teknologian avulla ja esimerkiksi olemalla osa jotakin internet-yhteisöä. Omilla ehdoilla ja valinnoilla tässä suhteessa koettiin olevan merkitystä, mutta moni myös koki, että toistuvat pettymykset olivat tuottaneet hyväksymisen *totaaliseen yksinäisyyteen vajoamiseen* mahdollisesti koko loppuelämän ajaksi. Tilanteen hyväksyminen koettiin osin myönteiseksi. Se oli vallitseva nykytilanne, mutta joillekin myös hyvin ahdistava ajatus, johon toivottiin tulevaisuuden tuovan muutoksen.

“En oo tavannu ketään kasvotusten hieman yli kahteen vuoteen. En siis edes perhettäni. Kiinnostusta tavata tai puhua kenenkään kanssa ei ole.” (keskustelija 16)

Pennington (2005) tuo hyvin omassa teoksessaan esiin epävirallisten ryhmien merkityksen yksilön elämässä: “Epäviralliset ryhmät tarjoavat jäsenille turvallisuutta, koska ihmiset pystyvät yhdessä muiden kanssa paremmin kohtaamaan vaikeita tilanteita tai jakamaan huoliaan. Lisäksi muut ihmiset, ryhmät tai organisaatiot kuuntelevat todennäköisemmin ryhmää kuin yksilöä. Epäviralliseen ryhmään liittyminen voi kasvattaa itsetuntoa. Ryhmässä yksilö voi saada uutta tietoa tai huomata, että jotkut hänen omiin mahdollisuuksiinsa liittyvät epäilyksensä ovatkin yhteisiä melkein kaikille ryhmän jäsenille. Tämä vakuuttaa jäsenen siitä, että hän ei ole yksin, mikä myös lisää turvallisuuden tunnetta.” (Pennington 2005, 15.)

5.5. Halventaminen, hylkääminen ja häpeä

Saari (2015) tuo esiin, että sosiaalitieteellisen näkökulman rinnalla on syytä pitää myöskin psykologiset syrjäytymisen mekanismit. Aihepiirin tutkimuksessa haetaan vastausta siihen, miksi ihmisillä on taipumus olla tekemisissä toisten kanssa ja toisaalta karttaa tai poissulkea toisia

ihmisiä. Tässä kääntöpuolen muodostavat ulossuljettujen ihmisten kokemukset. Kyseessä on siis aktiivinen syrjäyttäminen, jossa enemmän tai vähemmän tietoisesti “suojataan” omaa ryhmää toisilta siihen ei-halutuilta henkilöiltä. (Saari 2015, 106.)

Osa keskustelijoista on saanut muilta ihmisiltä halventavia kommentteja. Tämän vuoksi he eivät enää koe mahdolliseksi olla toisten ihmisten seurassa, eivätkä pysty luomaan uudelleen suhteita tai avaamaan ihmissuhteisiin tulleita solmuja. Kokemus ulos jäämisestä ryhmästä tai joukkueesta, sekä työelämään tai opintoihin liittyvistä hylkäämisistä nousee esiin. Toistuessaan eri elämänvaiheissa nämä vahvistavat näkemystä siitä, että on parempi olla yksin, että ei tule enää uusia pettymyksiä. Alhaalla olevassa kommentissa sana “hikky” viittaa yksin asuvaan henkilöön, joka on sosiaalisesti kömpelö ja hänellä on vähän tai ei lainkaan ystäviä. Hän ei myöskään mielellään ota kontaktia oma-aloitteisesti toisiin ihmisiin ja saattaa häkeltyä ja käyttäytyä vetäytyvästi sosiaalisissa tilanteissa. “Hikky” sanan yhteydessä käytetään myös myöhemmin lainauksissa esiintyvään “burgeri”- sanaa, joka viittaa samaan, sosiaalisissa tilanteissa esiintyvää kömpelyyteen, “burgerointiin”. “Hikkyn” ja “burgerin” vastakohta “normo” jolla viitataan “normaaliin”, sosiaalisissa tilanteissa onnistuvaan henkilöön. Hänellä on ystäviä, perhettä, parisuhde ja yhteiskunnallisestikin hän elää yleisesti hyväksytyyn elämäntavan ja normien mukaisesti. Tällainen sanasto on aineistonkeruupaikalle yleistä.

“Ei vaan kiinnosta puhua kenellekään livenä, mutta koen olevani hikky, koska en edes voisi saada kavereita, joten hengailen tällä laudalla” (keskustelija 17)

“Netissäkin tuntuu, että normoilla on joku haju, jolla ne tunnistaa burgerin näytön takaa ja alkavat alitajuisesti tietämättään syrjimään/kiusaamaan tätä.” (keskustelija 18)

Negatiivisista kommentteista, kohtelusta ja ikävästä puheesta voi jäädä kauaskantoisia vaikutuksia aiheuttavia traumoja. Tämä on muutamassa kommentissa pidemmän taustakertomuksen yhteydessä tuotu esille. Ne vaikuttavat peruskokemukseen omasta itsestä ja näkemykseen siitä, että itsessä on oltava jotain vikaa, jos muut pitävät omituisena tai kummallisena.

*“monesti olen kuullut ihmisten puhuvan paskaa siitä kuinka creepy tai kummallinen olen”
“Alistamista on tapahtunut ihan kouluympäristössä ja muutenkin itseä kohdeltiin kuten kehitysvammaista” (keskustelija 19)*

Osalla ei ole kykyä tehdä aloitetta omassa tilanteessaan. Osalle vika on tiedossa, mutta sille ei nähdä olevan mahdollisuutta tehdä itse mitään, tai aikaisemmat yritykset eivät ole tuottaneet tulosta. Tämän vuoksi aloittaminen koetaan liian vaikeaksi ja jopa ylitsepääsemättömäksi.

“Siksi sitä on yksin, kun ei vaan osaa tutustua muihin, tai ei uskalla. Se on helvetin vaikeaa aloittaa ihan nollostakaan, koska liian moni näkee yksin olevan jotenkin epäilyttävänä tai ei edes huomaa. Jos on edes yksi kaveri, niin muut tulee paljon helpommin juttelemaan esim. viikonloppuna ulkona.” (keskustelija 20)

Omat mahdollisuudet vaikuttaa muiden toimintaan ja omaan kohtaloon sekä kasvuolosuhteisiin nousevat osassa kommentteista esiin. Kokemus eriarvoistavasta kohtelusta ja syyttämisestä ilman syytä, niin sanotuksi “silmätikuksi” joutuminen ja kokemus epäreilusta kohtelusta, voi juontua omasta suvusta ja sieltä opituista toimintamalleista ja keinoista.

“Yksi kerta on kyllä jäänyt mieleen Ylä asteella kun opettajakin hyökkäsi minua vastaan ja omaa mutsia ei kiinnostanu. Onneksi kaverin mutsia kiinnosti. Sille olikin sitten helpompi ja parempi puhua. Tässä suvussa on tuntunu, että mä oon kaiken pahan alku ja juuri. Teen kaiken väärin, vaikka hyvin suurin osa ongelmista ja jne on peritty ja opittu omilta sukulaisiltani.” (keskustelija 21)

Loukkaantumisen tunteet kuten syyllisyys, häpeä ja itsekunnioituksen menetys voivat potentiaalisesti vaikuttaa ryhmästä ulossulkemiseen. Tämä liittyy evolutiiviseen valintaan, joka on valinnan myötä vahvistunut. Toistuva ulossulkeminen on puolestaan yhteydessä psykologiseen tilaan. Tilalle on tyypillistä yksinäisyyteen johtava vieraantuminen, masennus, opittu avuttomuus tai arvottomuuden kokemus. Ulossulkeminen aiheuttaa ihmisessä tarpeen vahvistaa huono-osaisuuden vähentämistä, kunnioitettavaa kohtaamista sekä vahvistaa itsetuntoa, kontrollia ja luottamuksen lisääntymistä. Vuorovaikutuksella ja identiteetillä on paljon merkitystä sille, miten ihminen voi tai kykenee liittymään sosiaalisiin yhteisöihin. (Saari 2015, 106).

Kuten Pennington (2005) toteaa, ihminen on sosiaalinen eläin ja kokee tarvetta liittyä toisiin. Saman teeman alle rakentuu Juhilan (2014) ajatukset vertais yhteisöistä ja sopivan tavan löytymisestä kuulluksi tulemiselle: *”Ihmiset, jotka elävät saman kaltaisessa marginaalisuuden paikassa jakavat usein elämäntilanteisiinsa ja ongelmiinsa liittyviä kokemuksia.”* Juhila tuo esille vertaistuen merkityksen ja juuri näiden epävirallisten verkostojen kautta saadun tuen ja avun. Monien erilaisten

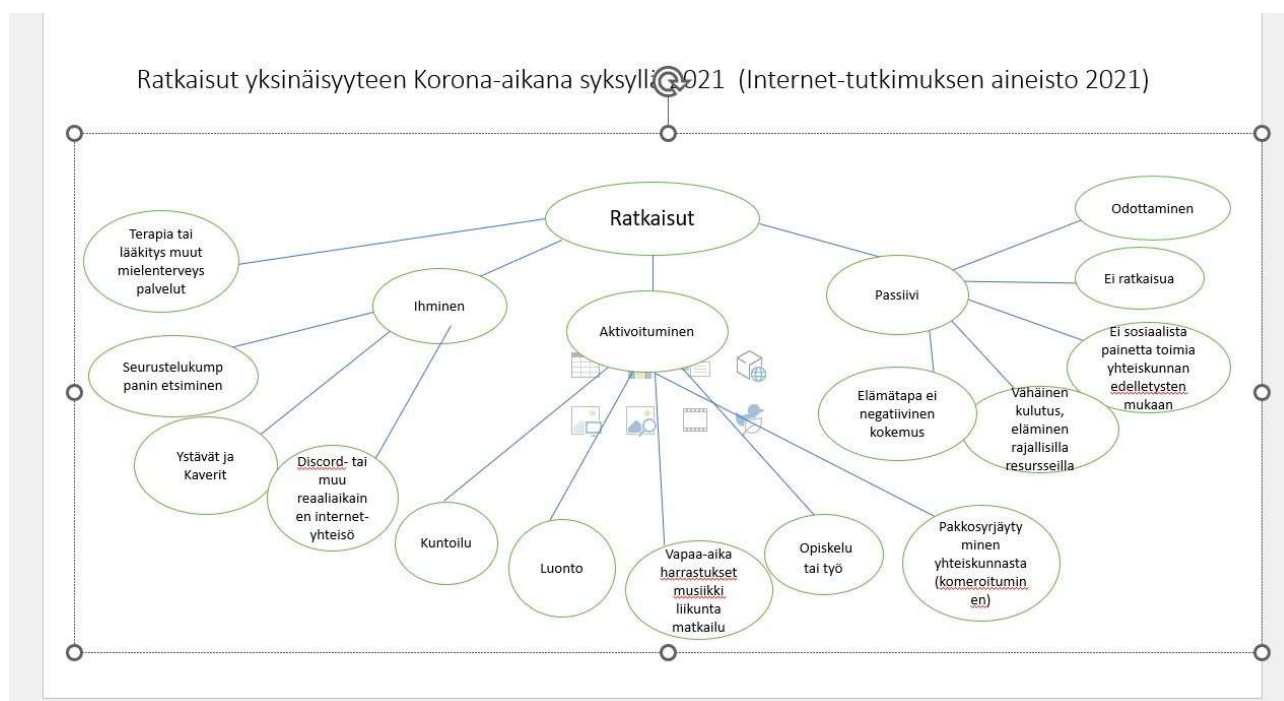
ongelmallisiksikin koettujen teemojen ympärille on rakentunut asunnottomuuden, päihdeongelmien ja rikollisuuden käsittelyn ympärille erilaisia ryhmiä. Juhila ottaa kantaa myös siihen, miten nämä yhteisöt voidaan ulkopuolisten silmissä nähdä hyvin haitallisina. Näissä yhteisöissä tapahtuu kuitenkin yksilön kannalta merkityksellistä toisten tukemista ja keskinäistä huolenpitoa. Tämä on tälle tutkimukselle mielenkiintoista ja tärkeää tietoa ajatellen sitä, miksi ihmiset ovat ylipäättään tulleet jakamaan ajatuksiaan ja kokemuksiaan Ylilaudan keskustelualustalle. Miten ihmiset siellä ovat ottaneet osaa keskusteluun ja onko se yksilön kannalta osallisuutta vahvistava muoto, vai mahdollisesti yksinäisyyden kokemusta vähentävää ja syrjäytymiseenkin liittyvää. (Juhila 2014, 129–131).

“Vertaisuus synnyttää ihmisten välille keskinäistä yhteydenpitoa spontaanisti, mutta toisinaan sitä pyritään aktivoimaan ammattilaisten avustuksella. Ne voivat toisin sanoen tuottaa sosiaalista pääomaa jäsenilleen”. (Juhila, 2014, 130.) Erilaisille internetin keskustelualustoille onkin jo “rantautunut” myös ammattilaisia, esimerkiksi Discordissa on mahdollista keskustella nuorisotyöntekijän tai kolmannen sektorin edustaman sosiaalialan ammattilaisen kanssa. Korona-aikana esimerkiksi tätä kautta pyrittiin löytämään ihmisiä, jotka ovat avun tarpeessa.

Nykyäikää tarkastellessa ja sopivia korjaustoimenpiteitä etsittäessä on syytä tarkastella sitä, millaisia tulevaisuuden haasteita korona-aika voi tuottaa sukupolvelta toiseen siirtyvään huono-osaisuudesta. Juho Saari ym. (2010) mukaan *“ylisukupolvisuuden kierre syrjäytymisessä ja köyhyydessä ei ole tarkkarajainen, selkeästi alun ja lopun omaava korjattava asia, vaan se on monimuotoisuudessaan viheliäinen sosiaalinen ongelma. Näin ollen se ei ole myöskään helposti millään yksittäisillä poliittisilla toiminnoilla korjattavissa oleva asia”.* (Saari ym. 2010, 256).

Kaksikymmentä vuotta ennen korona-aikaa Nurminen (2000) toi ilmoille ajatuksen siitä, kuinka sosiaalipolitiikka on murroksessa: *“Sosiaalipolitiikan kehityksessä on tapahtumassa ratkaiseva käänne. Se aika, joka on tehnyt sosiaalipolitiikan tarpeelliseksi ja mahdolliseksi ja se yhteiskunta, jonka toimintaa sosiaalipolitiikka muovasi ja josta se itse muotoutui, se yhteisöllisyys, joka synnyttänyt ihmisten elämään moraaliala ja vastuuta, sekä se maailma, joka on asettanut toiminnalle kansallista yhteiskuntapolitiikkaa ylittävät puitteet, on otettava uudelleen tarkasteluun. Tahdoimmepa tai emme, olemme nyt yhtäältä historiallisten saavutusten ja toisaalta uusien mahdollisuuksien tunnistamisen keskellä”.* (Nurminen 2000, 36.)

Kuten ennen, kuten nyt ja kuten todennäköisesti tulevaisuudessa olemme uusien, alati muuttuvien tilanteiden armoilla ja yhteiskunnallisen tutkimuksen avulla meillä on mahdollisuuksia tarkastella sekä historiaa että tehdä ennustuksia tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksista ja näin olla hereillä jatkoa ajatellen erilaisten kriisien syntyessä.

Kuvio 5. Juho Saarta mukailen

Luvussa 2. esitellyssä (kuvio 1.) 2008–2009 tehdyssä tutkimuksessa (Saari, Linqvist ja Sipilä 2010) nostettiin esiin ratkaisuja yksinäisyyteen. Tein Juho Saarta mukailen samankaltaisen kuvion tekemäni tutkielman kautta. Yllä olevassa kuviossa näkyy tehdyssä tutkielmassa esille nousevia ratkaisuja. Näissä on osittain samoja ratkaisuja, mutta painotuksessa näkyy eroja. Myös uusia ratkaisuja on tuotettu. Osittain on kysymys siitä, että vuonna 2021 on olemassa erilaisia internetin tarjoamia vaihtoehtoja olla yhteydessä toisiin ja osa yhteisöjä, joita ei ollut olemassa nykyisessä mittakaavassa vuosina 2008–2009. Internetin yhteisöt ovat myös nykyään yhä suuremman yleisön saatavilla.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Aikaisempiin tutkimuksiin verrattaessa voi todeta, että tekemäni tutkielma vahvistaa käsitystä siitä, että ihmissuhteet ja toisiin liittyminen eri muodoissaan koetaan yhdeksi tehokkaimmista keinoista poistaa yksinäisyyttä. Koska korona-aika on tuonut monille ihmisille yksinäisyyden tunteen uutena asiana omakohtaisena kokemuksena, tämä on hyvä huomioida tulevaisuudessa. Kannattaa kiinnittää enemmän huomiota siihen, millä tavalla kohtaamisen mahdollisuuksia ja toisiin liittymisen muotoja voidaan jalostaa digitalisaation avulla. Kuten aineistosta nousi esiin, koetaan internetin suomat mahdollisuudet rakentaa sosiaalisia siltoja yhtenä ratkaisuna vähentää yksinäisyyttä ja luoda myös alustan harjoitella toisten kanssa olemista. Verkko toimii alustana, jolla voi tulla kuulluksi ja saada tukea omaan elämäntilanteeseen.

Moninaisuus, erilaisuuden hyväksyminen ja ihmisen vapaus etsiä omaan elämäänsä muoto, yhteisöt ja oma rytmensä, ovat asioita, jotka tuottavat elämään mielekkyyttä ja parhaimmillaan kokemuksen onnellisuudesta. Tähän liittyy vahvasti myös kokemus hyväksytyksi tulemisesta. Jossain joku ajattelee minua, olen tärkeä. Osallisuutta määritellään myös sen mukaan, millaisiin ryhmiin tai jäsenyyksiin ihminen kuuluu ja millaisia merkityksiä hän itse niille antaa. Osallisuutta ei voi siis sellaisenaan määrittää ulkoa jonkun toisen henkilön toimesta, vaan tärkeää on nimenomaan ihmisen oma subjektiivinen kokemus osallisuuden toteutumisesta hänen elämässään. Ihminen voi samaan aikaan kuulua moneen eri ryhmään ja toimia monella tavalla kokematta silti vahvaa osallisuutta. Ja vaikka ihminen olisi ryhmän jäsen, hän voi silti olla yksinäinen tai syrjäytynyt. Tämän vuoksi erilaiset sosiaaliset suhteet ja mahdollisuudet tulla hyväksytyksi ryhmässä aidosti siten, että ihmisen oma kokemus osallisuudesta toteutuu, on tärkeää.

Korona-aika on nostanut esiin toimintaa, jota voidaan kuvata "sosiopatologisina purkauksina". Millainen vaikutus on tällöin osallisuuden kokemuksella suhteessa siihen ja mitä heijastusvaikutuksia tulee mahdollisesti olemaan sillä, jos aiempaa suurempi joukko ihmisistä syrjäytyy yhteiskunnasta? Jos yksinäisyys lisääntyy eivätkä ihmiset löydä enää itselleen mielekästä tapaa elää. Tutkielmastani ei voida suoraan vetää johtopäätöksiä, että sitkeä yksinäisyys tai koettu syrjäytyminen olisi korona-ajan seurauksena lisääntynyt. Jo ennen korona-aikaa osallisuuden kokemus yhteiskunnan jäsenenä vaikutti muiden asioiden ohella myös siihen, millaisena tulevaisuus nähdään. Aineistosta nousi esiin johtopäätös, että suurella todennäköisyydellä osa ihmisistä tulee unohtamaan kokemuksen yksinäisyydestä, eikä sillä tule olemaan kaikille samanlaisia vaikutuksia.

Osalla ihmisistä on ollut myös korona-aikana koko ajan mahdollisuus olla yhteydessä toisiin työn, opintojen ja omien sosiaalisten verkostojensa kautta eikä heille korona-aika välttämättä tule näyttäytymään isossa roolissa, kun asiaa tarkastellaan tulevaisuudessa.

Kuten Otso Sandberg (2015) toi tutkimuksessaan esiin ja myös omassa tutkimuksessani puhumme ryhmästä, joka tulee jäämään marginaaliin suhteessa suurimpaan osaan ihmisistä. Moni palaa takaisin niin sanotun uuden normaalin äärelle eli omaan elämäänsä: harrastuksiin, opintoihin, työelämään, tuttuihin vakiintuneisiin omiin sosiaalisiin piireihin ja erilaisiin yhteisöihin. Nouseeko tulevaisuudessa keskusteluun aiempaa herkemmin myös marginaaleissa olevien ääni? Siihen ei tällä tutkielmallani vastata. Onko kyseessä yhteinen jaettu kokemus eristyksissä olemisesta? Tuleeko kokemus kulkemaan mukana päätöksenteossa ja ennen kaikkea toistemme huomioimisessa? Vai ovatko kaikki kokeneet korona-ajan yksilöinä tai pieninä ryhminä, joista ei ole jäljitettävissä yhtenäistä korona-ajan kokemusta, jolloin kokemus toimii enemmänkin yksilön kuin yhteisöjen ja yhteiskuntien yhteisenä ajanjaksona. Osa ihmisistä kykenee toimimaan “uudessa normaalissa” palaten kuitenkin aikaisempien mielenkiinnon kohteidensa pariin. Mikäli ennen korona-aikaakaan ei ole ollut omassa elämässä osallisuuden kokemusta, voi sen löytyminen olla haastavampaa kuin ennen korona-aikaa. Toisaalta yhteiskunnassa jaettu kokemus poikkeusolosuhteissa elämisestä on myös yhdistävä asia, josta on lupa puhua ja muistella mennyttä aikaa luontevasti muiden kanssa ilman pelkoa siitä, että leimautuisi “friikiksi” tai ei tulisi ymmärretyksi.

Ovatko yksilöt olleet eri *leireissä*, joissa *ensimmäisillä* on ollut mahdollisuus työskennellä etätyöpöydän ääressä hypellen Teams-palaverista toiseen samaan aikaan *toisten* sinnitellessä yksinäisyydessä ja kärsien esimerkiksi äkillisen työttömyyden aiheuttamasta taloudellisesta ahdingosta, *kolmansien* ollessa ilahtuneita siitä, että vihdoinkin heidän kokemuksensa ulkopuolisuudesta, yksinäisyydestä ja osattomuudesta tulee näkyväksi? Vai jakaako yksilö aina muiden kanssa samaa todellisuutta jatkuviissa poikkeusolosuhteissa riippuen siitä, keneltä, miten ja milloin kysytään? Tutkimuksen näkökulmasta olisi mielenkiintoista tutkia, millaisiin ryhmiin ja yhteisöihin ihmiset käsittävät itsensä korona-aikaan liittyen, millaisia kokemuksia ja ajatuksia heillä on omasta elämästään ja millaisia vaikutuksia he kokevat korona-ajalla olleen omaan elämäänsä nykyhetkellä. Tällaisen tutkimuksen voisi mahdollisesti toteuttaa esimerkiksi osallistavan tutkimuksen menetelmällä jollain sosiaalisen median alustalla.

Kun etsitään keinoja liittää ihmisiä mukaan yhteiskunnan toimintaan, mahdollistaa toimijuus ja tarjota keinoja oman näköisen elämäntavan löytämiseksi voi yhtenä ratkaisuna olla kääntää katse

vielä aikaisempaa tiiviimmin digiosallisuuden kasvattamiseen. Moni käyttää arjessaan hyvin paljon erilaista teknologiaa, mutta siihen ei ole kaikilla automaattisesti pääsyä. Tässä tutkimuksessa nousivat esille yhdeksi keinoksi yhteisöihin liittymiseen internetin tarjoamat reaaliaikaiset keskusteluryhmät, joihin kuuluminen ja niissä toimiminen perustuu anonymiteettiin. Tämä madaltaa liittymisen kynnyksiä. On mahdollista löytää juuri yksilön tarpeisiin vastaava ryhmä, tai perustaa itse sellainen. Laitteiden saatavuus ja niiden käytön osaaminen lisää mahdollisuuksia liittyä eri kommunikointitavoilla muihin, muodostaa sosiaalisia suhteita ja etsiä paikkaansa yhteisössä. Korona-ajan jälkeinen yhteiskunnan tarjoama osallisuuden mahdollistaminen sekä sen vahvistaminen vaatii monipuolisia ratkaisuja. Yksi muiden joukossa on internetin alakulttuureissa, niissä paikoissa, joihin ei institutionaalinen apu ole vielä rantautunut, mutta johon se voi mennä etsimään, kuulemaan, olemaan ja pohtimaan. Tutkielmassani mainitun Ylilaudan ja Discord-alustan lisäksi on paljon muitakin mahdollisuuksia ottaa alakulttuureissa olevia näkemyksiä ja huomioita osaksi vuoropuhelua niin palveluiden suunnitteluun kuin päätöksentekoon. Vapaamuotoiset foorumit, joissa on mahdollisuus tulla kuulluksi oma itsenään, tai mahdollisesti anonyymisti, voi lisätä mahdollisuuksia löytää ratkaisuja yhteiskunnan *viheliäisiin sosiaalisiin ongelmiin* ja vähentää sukupolvelta toiselle siirtyviä taakkoja.

Juho Saari (2010, 251) kirjoittaa "*sosiaalisten mahdollisuuksien merkityksestä*" ja siitä, kuinka sosiaalisia etäisyyksiä, politiikalla myönteisiin siirtymiin kannustamalla yhteiskuntapolitiikan painopistettä siirtämällä resurssien uudelleenjaosta kohti sosiaalisten suhteiden vahvistamista voidaan saada yksinäisyyttä ja syrjäytymistä vähenemään. Näin ollen osallisuuden kokemuksia ja mahdollisuuksia tarjoamalla on myös oman tutkielmani tiedon perusteella mahdollista helpottaa korona-aikana syntyneitä tai pahentuneita tilanteita. Saari kirjoittaa myös Internet-yhteisöistä (2010, 252) ja hän kysyy, missä määrin nettiyhteisö voi joissain tapauksissa lievittää yksinäisyyttä ja empaattisen palautteen avulla avaavan mahdollisuuksia suhteiden luomiseen. Omassa tutkielmassani jaettu ymmärrys vallitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta ja empaattinen suhtautuminen nähtiin myönteisenä mahdollisuutena lisätä ymmärrystä ylipäättään liittyen osattomuuden kokemukseen yhteiskunnassa ja siihen vaikuttaneista syistä. Yksioikoisesti tähän ei keskusteluissa suhtauduttu. Kyseessä oli kokemusten ja ajatusten jakaminen, neuvojen kysyminen ja antaminen tai hämmästeleminen.

Vaikuttaako tiettyjen ajanjaksojen toistuminen yhteiskunnassamme heijastuksina tuleviin sukupolviin aina jonkin tietyn ajan, jonka jälkeen seuraa uusi kriisinaika ja onko se asia, joka meidän tulee sellaisenaan hyväksyä eikä etsiä ratkaisuja uudelleen toistuviin ongelmiin? Koettu

korona-aika ja siitä tehdyt tutkimukset tuovat tietoa yhteiskunnallisiin, myös toistuviin ja muuttuviin ilmiöihin ja niiden synnyttämiin ongelmiin. Koronan aikana eletystä ajasta voimme ehkä myös löytää jotain sellaisia uusia positiiviseksi tulkittavia tuoreita ajatuksia ja ilmiöitä, joista voi jalostaa ratkaisuja tulevaisuudessa odottaviin ongelmiin?

Tutkielmani perusteella osallisuuden kokemukseen liittyy osalla keskustelijoista paljon erilaisia elämäntapahtumia ennen korona-aikaa. Kokemus samankaltaiseen yksinäisyyden tai syrjäytymisen joukkoon kuulumisesta on nähty myös osin positiivisena. Se, mikä on aikaisemmin ollut marginaaliin ajettua tai siellä tarkoituksellisesti pysymistä on korona-aikana jaettava todellisuutta ja kokemusta, jonka toivotaan myös tuottavan aiempaa enemmän ymmärrystä ja tietoa osattomuudesta yhteiskunnassa. Oma elämänkaari ja siihen vaikuttaneet valinnat ja ilmiöt sekä yhteiskunnassa kulloinkin vallitsevat trendit nähdään myös juurisyinä ja selittävinä tekijöinä. Osa keskustelijoista on törmännyt korona-aikana ensimmäistä kertaa osattomuuden tunteeseen ja kokemukseen yksinäisyydestä ja siitä, että ei kuulu joukkoon tai ei löydä paikkaa eikä pysty muuttamaan omaa arkiajatteluaan ja toimintaansa vastaamaan niin sanottua poikkeustilaa. Syrjäytyminen ja yksinäisyys ovat jaettuja kokemuksia ja toisten ymmärrys ja lempeä suhtautuminen ovat myös koettua osallisuutta. On tärkeää tulla kuulluksi ja nähdyksi sellaisenaan omasta elämänhistoriastaan riippumatta sellaisessa tilanteessa, joissa kokemus yhdistää, eikä kenelläkään ole suoranaista ratkaisua.

Osallisuuden kokemus yhteiskunnassa yksilötasolla näyttäytyy sekä oman tutkielmani että aikaisemmin tehdyn tutkimuksen kautta yhtenä tärkeimmistä asioista ihmisen elämässä. Kuuluvuus, pystyvyys ja näkyväksi tuleminen yksilönä yhteiskunnassa sekä muiden hyväksyntä koetaan tärkeänä hyvinvoinnin, elämönhallinnan ja toimintakyvynkin näkökulmasta. Se, että ei koe olevansa joukosta syrjäytetty hylkiö, vaan tasavertainen arvokas toimija, osallinen omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan vähentää yksinäisyyden ja syrjäytymisen kokemusta. Erilaisista elämäntilanteista, lähtökohdista ja yhteiskuntaluokista kumpuava keskustelu ja niistä nousseet kokemukset ja näkemykset osallisuuden merkityksestä on tämän tutkielman tulos. Vaikka se ei yksittäisenä tuloksena tuo juuri uutta näkökulmaa eikä ratkaisuehdotuksia, se on tiedolliselta katsantokannalta yksi otos korona-ajan kokemuksista ja ajatuksista.

Lähteet:

Achte, Kalle & Kuusi, Katariina (1984) Yksinäisyys. Keuruu: Otava.

Antikainen, Ari, Rinne, Risto & Koski, Leena (2013) Kasvatussosiologia. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Aula, Pekka, Matikainen, Janne, Villi, Mikko (toim.) (2006) Verkko yhteiskunnallisena tilana. Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Eskola, Jari. & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Helne, Tuula, Hänninen, Sakari ja Karjalainen, Jouko (toim.) (2004) Seis yhteiskunta- tahdon sisään! Jyväskylä: Minerva kustannus.

Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko & Lehtelä, Kirsi-Marja, (toim.) (2007) Pääsy kielletty-poiskäännynnäytämisen politiikka ja sosiaaliturva. Helsinki: Gummerus.

Jokinen Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen Eero (1999) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (2014) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Kaakinen, Markus (2018) Disconnected online: A social psychological examination of online hate. Väitöskirjatutkimus. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kakkuri -Knuuttila, Marja-Liisa & Heinlahti, Kaisa (2006) Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia, Helsinki: Gaudeamus.

Kivivuori, Janne, Aaltonen, Mikko, Näsi, Matti, Suonpää, Karoliina & Danielsson Petri (2018) Kriminologia- Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Kupiainen Reijo & Sintonen Sara (2009) Medialukutaidot, osallisuus mediakasvatus. Helsinki: Yliopistokustannus.

Laaksonen Salla-Maaria, Matikainen Janne & Tikka Minttu (toim.) (2013) Otteita verkosta- verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.

Laine, Timo (2018) ”Miten kokemusta voi tutkia? Fenomenologinen näkökulma.” 29-50. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehtonen, Mikko (1996) Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.

Lehtinen, Erno, Kuusinen, Jorma & Vauras, Marja (2007) Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.

Niskanen, Vesa, A. (toim.) (1997) Tieteellisten menetelmien perusteita ihmistieteissä. Helsinki: Helsingin yliopisto Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus

Nurminen, Eija toim.) (2000) Sosiaalipolitiikan lukemisto. Tampere: Tammer-Paino.

Palola, Elina & Karjalainen, Vappu (toim.) (2011) Sosiaalipolitiikka – hukassa vai uuden jäljillä. Helsinki: Stakes

Paloheimo, Martti (1984) Teoksessa Achte, Kalle & Kuusi, Katariina (1984) Yksinäisyys. Keuruu: Otava. 161-163.

Peltokallio, Panu (2018) Mistä on rosvot tehty? Rikollinen nuoruus sen eläneiden kertomana, Pro gradu sosiologia. Turun Yliopisto.

Pennington, Donald (2005) Pienryhmien sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus.

Ryynänen Sanna & Rannikko, Anni (toim.) (2021) Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset menetelmät yhteiskuntatieteissä. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho (2015) Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho, Lindqvist, Eija & Sipilä, Tiina (toim.) (2010) Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki: WSOY.

Saari Juho, Eskelinen, Niko & Björklund Liisa, (2020) Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Sandberg, Otso (2015) Hallittu syrjäytyminen. Väitöskirja sosiaalipolitiikka. Tampereen yliopisto.

Silvennoinen, Heikki (2009) Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki: Gaudeamus.

Suoninen, Eero, Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Lahikainen, Anja Riitta & Ajokas, Marja (2013) Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: Sanoma Pro.

Thernborn, Göran (2014) Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2017) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vainikka, Eliisa (2020) Prekarisaation tunnemaisema: Vastustavat taktiikat, tunnelmat ja elämänpolitiikka verkon julkisuudessa. Väitöskirja Informaatioteknologian ja viestintä. Tampereen yliopisto.

Valli, Raine & Aaltola Juhani (toim.) (2018) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II- Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorelma, Johanna (2021) Koronakriisi ja todellisuuden esittäminen, Tieteessä tapahtuu 4/2021. 4-21.

Väliverronen, Esa & Ekholm, Kai (toim.) (2020) Tieteen vapaus & Tutkijan sananvapaus, Tampere: Vastapaino.

Waris, Heikki (1932, 1934) Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle. 2., tarkistettu painos (1. painokset 1932 ja 1934). Helsinki: Weilin + Göös.

Verkkolähteet:

Isola, Anna-Maria, Kaartinen, Heidi, Leemann, Lars, Lääperi, Raija, Schneider, Taina, Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017, Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa, Juvenes, Helsinki s.4 Haettu 9.5.2024

Kestilä, Laura, Kapiainen, Satu, Mesiäislehto, Merita & Pekka Rissanen (toim.), 2022, Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen Asiantuntija-arvio, kevät 2022, Julkaisu 4/2022, Punamusta Oy, Tampere s.35 Haettu 21.10.2022
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144268/THL_Rap4_2022_Covid-seuranta_kevat_2022_web.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Kosonen, Miia, Laaksonen, Salla-Maaria, Terkamo-Moisio, Anja. & Rydenfelt, Henri (2018). Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. <https://etiikka.fi/tutkimusetiikka/sosiaalinen-media-ja-tutkijan-etiikka/> Haettu 9.11.21

Kuusisto Tapio & Liukkonen, Sini, Tilastokeskus, julkaistu 21.12.2021, Haettu 6.10.2022

<https://www.stat.fi/ajk/koronavirus/koronavirus-ajankohtaista-tilastotietoa/miten-vaikutukset-nakyvat-tilastoissa/talouden-tilannekuva>

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html Haettu 1.11.2021

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi> Haettu 1.11.2021

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi> Haettu 1.9.2022

KvalimoTV, https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3.html Haettu 1.11.2021

Uotila. Panu kirj. 15.10.2020 <https://suomenlehdisto.fi/ytilaudan-kaltaisilla-foorumeilla-nakyy-ulkopuolisuuden-alakulttuuri-josta-toimittajien-kannattaisi-kiinnostua/> Haettu 16.10.2020

Tieteellisen tutkimuksen perusteet/kevät 2005/Timo Tuomivaara

<https://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf> Haettu 1.11.2021

Ylilauta.org Haettu 21.10.2022